

בעזה"ת

הגדה של פסח

מבית מאיר

אוצרות טללים

ביאורים הערות והארות בהלכה ובאגדה
על סדר ההגדה

מאת

צבי בלאאמו"ר רבי זלמן זצלה"ה רוטברג

מכון תורני

ישיבת בית מאיר

שכון חזון איש - בני ברק

ניסן תש"פ

מכון תורני
שע"י ישיבת "בית מאיר"
בני ברק

כל הזכויות שמורות
Printed in Israel

יו"ל ע"י מכון המאיר
דבורה הנביאה 9 בני ברק
03-618-7176
054-8456262

הרב צבי רוטברג
דבורה הנביאה 10 בני ברק
טל: 03-6187078

עימוד ועיצוב

ספרגרף

052-7692011

7692011@gmail.com

אל יקרת אהובי ויקירי

הרה"ג ר' גבריאל קוסובר שליט"א

הגדה של פסח אשר לפנינו, מתנופת ידך היא באה, והנה ההגדה הנאמרת בליל הסדר בנויה על פרשת הביכורים הכתובה בריש פרשת כי תבא, והביכורים טעונים תנופה, והביכורים טעונים שירה, וענין השירה בזה היא בכתוב, **ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ד' אלקיך ולביתך**, ובבעל הטורים שם, "הטוב" עולה כ"ב, בשביל התורה שניתנה בכ"ב אותיות, "ובכל" הטוב היינו כולל **כל הטובות שבעולם**, **בנתינה מיוחדת מאת ד', לך ולביתך ד' עליהם יחיו**, וכל הטוב מהתורה היא באה ומכבוד ד' וכבוד התורה החופף עליך ועל ביתך, ימשך שפע של ברכה והצלחה בבריות גופא ונהורא מעליא, בשנים רבות ומבורכות.

ובסיום פרשה זו נאמר, השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך וגו', וברש"י (בראשית יח, טז) כל השקפה שבמקרא לרעה, חוץ מהשקיפה ממעון קדשך כו' שהופך מדת הרוגז לרחמים, ושוב כתוב בהמשך הכתובים, ושמרת ועשית אותם, וברש"י שם, **בת קול מברכתו הבאת ביכורים היום תשנה ותזכה לשנה הבאה ולשנים הבאות אחריהן**, בשמחה ובטוב לבב, אתה וביתך תחי' לאוי"ט, וכל אשר לך.

תשית לראשם עטרת פז

איש האשכולות
ידיד נאמן ואהוב לשיבתינו הקדושה

הרב שלמה כאסכי שליט"א

וכל משפחתו הכבודה יחיו לאוי"ט

ישאו ברכה מאת ד' ובכל אשר יפנו יעשו ויצליחו
בבריאות איתנה וכל טוב

לספר זה הורמה תרומה
ע"י ידידינו הנכבד אהוב ונחמד
לכבוד תורת רבינו
מאיר דרכנו ומתוה נתיבותינו
מרן **ראש הישיבה** שליט"א
ולהצלחת הרבנית תחי'
בברכה מרובה לו ולכל משפחתו ברוחניות וגשמיות

ידידינו הנכבד שליט"א
העומד לימין הישיבה בכל עת
צנוע ומעלי
החפץ בעילום שמו
בברכה והצלחה מרובה לו ולביתו הכבודה יחיו לאוי"ט
מתוך בריות גופא ונהורא מעליא

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

תוכן מקוצר

3	דברים אחדים
6	ואוצרך הטוב לנו תפתח
9	כמה פרטים ממנהגי בית אבא
17	תוכן מפורט
ג	סדר ההגדה
פג	הגדת אוצרות טללים
תיג	שיר השירים

הגדה של פסח

דברים אחרים

ויבא מלאך ד' וישב תחת האלה וגו' וגדעון בנו חובט חטים וגו', ויאמר אליו ד' עמך גבור החיל, ויאמר אליו גדעון בי אדני ויש ד' עמנו ולמה מצאתנו כל זאת ואיה כל נפלאותיו אשר ספרו לנו אבותינו לאמר, הלא ממצרים העלנו ד' ועתה נטשנו ויתננו בכף מדין, ויפן אליו ד' ויאמר לך בכחך זה והושעת את ישראל מכף מדין וגו'. (שופטים פרק ו' פסוקים י"א - י"ד).

וברש"י שם בשם חז"ל, אשר ספרו לנו אבותינו, פסח היה, אמר לו [גדעון] אמש הקרני אבא את ההלל ושמעתיו שהיה אומר בצאת ישראל ממצרים, ועתה נטשנו, אם צדיקים היו אבותינו יעשה לנו בזכותם, ואם רשעים היו כשם שעשה להם נפלאותיו חנם כן יעשה לנו, ואיה כל נפלאותיו, ע"ש.

והדברים טעונים ביאור, וכי לא ידע גדעון מענין יציאת מצרים, וכיון דפשיטא ידע מה ראה גדעון להעמיד את ענין יציאת מצרים על סיפור אביו זאת בליל ט"ו דניסן - ליל הסדר.

והנה באמת גדר מצות סיפור יציאת מצרים היא דוקא בצורת מסירת האב לבן, כדכתיב בתורה והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, מיהו גדעון העמיד את שמיעתו מאביו, את ענין ההלל, ואת זה הדגיש כעיקר, ולא העלה בדבריו את ענין סיפור יציאת מצרים שלכאורה הוא עיקר מצות הלילה.

ואשר נראה בזה דאין במצות סיפור יציאת מצרים מהלך של גילוי הידיעה אל כל אחד מישראל מענין יציאת מצרים, כי הדברים ידועים, ומה גם שבכל השנה כולה מזכירין את יציאת מצרים פעמיים ביום, אלא פשוט שבבילי ט"ו נתחייבו כל ישראל במצוה מחודשת של סיפור ענין יציאת מצרים, והמצוה מתקיימת בעצם מהות הסיפור, וגדר מצוה זו אינה זכירת יציאת מצרים, שהוא גדר החיוב כל ימות השנה, אלא ענין סיפור וגדרו הוא לחיות את יציאת מצרים, שכשאדם מספר מה שאירע עמו, אפילו מה שאירע בזמן עבר רחוק, מכל מקום בזמן הסיפור הוא חי את אותו מאורע שאירעו בעבר, וענין זה הוא גדרו של הסיפור.

אוצרות טללים

וזהו גדר מצות הסיפור, מאב לבנו - והגדת לבן, שכשאדם מספר לזרעו אחריו, אין בזה סיפור בעלמא, אלא העברת המאורע עצמו, המשכתו וקביעתו בלב ילדיו, כי ענין מסירת האב לבניו היא רצונו להעביר את עצמותו לבניו אחריו, ודו"ק בזה.

ובאמת זהו עיקר החיוב במצות הלילה, חיוב אדם לראות עצמו - להראות עצמו כאילו הוא יצא עתה ממצרים, ולהאמור זהו עיקר צורת מצות סיפור יציאת מצרים.

והנה קביעת הסיפור כאילו הוא יצא עתה ממצרים, נקבע בלב האדם כאשר הוא משבח ומהלל את היציאה ממצרים בשירה ובזמרה, וזהו ענין אמירת ההלל בליל הסדר, שירה וזמרה בזמן הסיפור הם אות על הרגשתו שהסיפור קבע בו את ה"עתה יצא ממצרים".

הרגשה זו קובעת אצל האדם, שמה שאירע בעבר, אינו מאורע שהיה כבר, אלא הוא מאורע שמתרחש עתה ממש - ברגע זה ממש.

כמובן שהתעלות לקראת זה נקבעת בלב השומע מכח המספר, וככל שהמספר העמיד את סיפורו באופן של העברת מאורע העבר למאורע של השתא, או אז מתקיימת מצות הסיפור בשלימותה.

אמש הקרני אבא את ההלל שאמר גדעון, אמר בזה, ששמיעתו קריאה זו קבעה בלבו את ה"בצאת ישראל ממצרים", את המאורע של אמש - כמאורע של היום, וזהו לשונו של גדעון - ויש ד' עמנו, היינו הרי יש ד' עמנו ולמה מצאתנו כל זאת וגו'.

וגילה גדעון ונתעורר לזה מאביו, אמש הקרני אבא, שאביו [אם כי בפשטות היה אביו עובד עבודה זרה] מכל מקום נתרוםם בליל הסדר אל רוממות של הילול אמיתי כאילו השתא יצא ממצרים, וזהו אשר מכח זה כבר פנה אליו ד', ויאמר לו לך בכחך זה והושעת את ישראל וגו'.

* * *

העברת סיפור יציאת מצרים, קיום ה-והגדת שבסיפור יציאת מצרים, לכל האמור לא יתכן שיהיה בצורה של קביעות, בצורה של מלומדה, צורה של קביעות בסיפור יציאת מצרים היא עקירת עצם עניינו וגדרו של הסיפור, ומכאן הדבר

הגדה של פסח

המופלא שמתבטא בריבוי העצום של דיבורים, ביאורים, הרגשים, בהגדה של פסח, זהו גדר כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח.

הצורה הנכונה של סיפור יציאת מצרים, היא התעלותו של כל אחד ואחד בחיבור השלם אל הסיפור - כאילו השתא "הוא" יצא ממצרים, כל אחד יש עליו מן החיוב להתרומם אל ההגדה של פסח, מתוך עצמותו ופנימיותו - כאילו "הוא".

דברים אלו הם מעט מן המעט כהקדמה לדברים שנמסרים בזה ב"אוצרות טללים" על ההגדה, ישמע חכם ויוסיף לקח.

והברכה אחת היא לידי"נ הדגול איש האשכולות הרה"ג ר' עוזיאל שרעבי שליט"א, הוגה רעיון הוצאת הגדה זו במתכונתה, כאשר לפנינו, והשקיע לב ונפש עד העמדתה על תילה, וגם שמה "אוצרות טללים" ממנו הוא.

ותוספת ברכה על העמדתו את מכון "המאיר" העומד לנס להוצאת כתבי אאמו"ר ראש הישיבה זצללה"ה ושאר כתבים והשקעתו היחודית בזה, כן יתן ד' וכה יוסיף.

יבורך מן השמים בטללי רצון ויקר הוא וביתו תחי' לאוי"ט וכל זרעו זרע ברך ד' יחיו.

אוצרות טללים

ואוצרך הטוב לנו תפתח

הגיע ליל יום פסח, וקרא יצחק לעשו בנו הגדול
וא"ל, בני זה הלילה כל העולם כולו אומרים בו הלל
ואוצרות טללים נפתחים בזה הלילה, עשה לי
מטעמים, עד שאני בעודי אברכך, ורוח הקודש
משיבה ואומרת אל תלחם את לחם רע עין, הלך
להביא ונתעכב שם.

אמרה רבקה ליעקב, בני הלילה הזה אוצרות טללים
נפתחים בו העליונים אומרים שירה, הלילה הזה
עתידיך בניך להגאל מיד שעבוד, הלילה הזה עתידיך
לומר שירה

(פרקי דרבי אליעזר פרק לב)

אוצרות טללים נפתחים בזה הלילה...

מה נכבד היום בברכה על המוגמר עם הופעת אור מבהיק, "אוצרות
טללים" - פנינים נפלאים על "הגדה של פסח", מתורת רבינו ראש הישיבה
שליט"א,

דבר שפתים אך למחסור, דרכו של רבינו שליט"א, לילך בחדרי תורה בשדות
חז"ל, וכבשונם של הקדמונים ראשונים ואחרונים, בניחווח הוד קדומים של רבותינו
מעתיקי השמועה מוסרי התורה, בהעמדת הדברים ברושם כתב אמת, לרומם את
המתבונן לתפיסה עיונית נפלאה, בחן בעמקות וברוממות...

חלקו הקטן מתוך הגדת "אוצרות טללים" הופיע לראשונה כקובץ בשנת
תשס"ז, ומני אז כאשר אזלה המהדורה, קבלנו פניות רבות להדפסת הקובץ
בשנית, וב"ה הגדיל חסדו עמנו, ורבינו שליט"א כמעין המתגבר וכמים
המפפים, הוסיף כהנה מידי שנה בשנה פנינים יקרים על סדר ההגדה,
עד שנחלת שפרה עלינו השתא, להאיר בסיעתא דשמיא את עולמה של
תורה עם הופעת ההגדה בשלימותה עם הוספת מאות רבות של פנינים יקרים.

הגדה של פסח

זאת למודעי, כי בספר זה ישנם גם חידושים שהוזכרו בספרי רבינו "למיסבר קראי" עה"ת, "מודע לבינה" על המועדים, "ביד נביאך" על הנ"ך, חיבור על פירוש התפילות (בכת"י), ומשום כך יתכנו אי אלו דברים שיסוד עניינם נכפל, ולחיבת הריבוי בסיפור יציאת מצרים כנסנו את כולם אל אוצר אחד על סדר ההגדה, ואין לבית המדרש בלא חידוש.

למען תשלם המלאכה, צרפנו את פירוש רבינו שליט"א על שיר השירים שיצא לאור בשנת תשס"ח להגל יובל החמישים ליסוד ישיבתנו הק', ואשר יפציע אי"ה השנה בתוך סדרת הספרים ביד נביאך על הנ"ך.

בהגדה זו הקלנו על הלומדים שלא להלותם בכל עניי ההלכות המקיפות שבפסח, כאשר תמצאם בהגדות רבות שיצאו זה מכבר. עיקרי ההלכות שהוזכרו כאן הם תמצית ועיקרי מנהגים והנהגות בעניי הפסח מבית אבותיו של רבינו שליט"א, וכפי שנכתבו על ידו בתחילת ההגדה בגליונות "כמה פרטים ממנהגי בית אבא בליל הסדר", להרחבת העינים ההערות שם סודרו על ידי המערכת.

שמחת חג יחודית היא לאמונים עלי תורת רבינו שליט"א, אשר יעטרו את דברי בעל ההגדה בחידושים נפלאים אלו, אשר נצרפו בכבשן דעתו הרחבה של רבינו ראש הישיבה שליט"א, וכל המרבה לספר בדברים אלו הרי זה משתבח!

זמן ועמל רב הושקע במלאכת עריכת ספר זה כדי שיהיה ערוך כראות בטוב טעם ודעת, בתמצית העינים בצידי העמוד לעונג העיון, באותיות נאותות למשוך את לב הלומד ולהרחיב דעתו בעבודת מצות סיפור יציאת מצרים.

הַלִּיכָה הַזֶּה עֵתִידִין לִזְמַר שִׁירָה...

הגדת "אוצרות טללים" רצופה בזרזיפי אמרים יקרים, ורסיסי מילין נשגבים, יערוך כמטר לקחו בעניי הלכה, תזל כטל אמרתו בעניי אגדה - מחשבה, ברביבים תמוגגנה שמחה תברך.

אפריון נמטיה לכל חברי "מכון המאיר" הרבנים שליט"א, העוסקים בתורת רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א, ועמלים גם בתורת רבינו הגדול אדמו"ר מרן ראש הישיבה זיע"א, להפיץ מעינותיהם חוצה, להאיר עולם בתורת אמת, ישלם ד' להם פעלם ותהי משכורתם מעם ד', בהצלחת נצח בברכת טוב בכל אשר יפנו.

אוצרות טללים

מאוצרות טללי ברכה השופעים בליל פסח, תבורך מנשים א"ח לרבינו מרן ראש הישיבה שליט"א, העומדת לימינו במסירות רבה, יתן ד' ותזכה למלא כף נחת מאוצרו הטוב, בבריות גופא ונהורא מעליא מתוך שפע רב בזה ובבא.

ביציאתינו מן האוצר, תבא תחינתינו לפני ריבון העולם להוסיף תת כח לרבינו מרן ראש הישיבה שליט"א, להמשיך ולהגביר כל מעינות טללי אוצרותיו, להגביר חיילים לתורה ולתעודה, להרוות צמאי לקחו - בני התורה, בבת עינו הישיבה הקד', ולכל תלמידיו אוהביו הרבים, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, עד ביאת הגואל ובבנין אריאל, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים אשר יגיע דמם קיר מזבחך לרצון, ונודה לך שיר חדש על גאולתינו ועל פדות נפשינו.

**טל אמריו ינופך עלי ארץ ברוכה, מאוצרותיו ישביענו ברכה
להאיר מתוך חשיכה, לעדה אחריו משוכה - בטל**

אדר תש"פ

מכון המאיר

כמה פרטים ממנהגי בית אבא בליל הסדר

הכנת הסדר

- א) היו מקפידין לומר סדר אמירת קרבן פסח מבעוד יום, כפי המקובל מהגר"א^א.
- ב) הנשים היו מדליקות את הנרות ביו"ט מבעוד יום^ב.
- ג) נזהרו משיחת חולין^ג בלילה זה.
- ד) חתן בשנה ראשונה לא היה לובש קיטל^ד.
- ה) לא היו מניחין מלח על השולחן בליל הסדר^ה.

שואלין, וכו' עיין עוד בפנים בארוכה.

ב. ראה הערה ז'.

ג. כתב השל"ה (מסכת פסחים) קדושת הלילה הזה וכל הדינים הנוהגים בה היא קדושה רבה במאוד, כי אז בחר בנו השי"ת מכל העמים וקדשנו במצותיו, ע"כ ראוי לאדם להיות נזהר שלא ידבר בלילה זה שום שיחה משיחת חולין, ויזהיר בני ביתו ע"ז, ולא יהיו נפרדים מדביקות השי"ת רגע כמימרא, רק יתעסקו הכל במצות הלילה וכו'.

ד. בתשובת מהר"ם שיק (או"ח סיצן כח) מבאר שחתן בשנה ראשונה לנישואיו אינו לובש קיטל משום שאינו בר עונשין עד בן עשרים שנה וכו', וכיון שבן שמונה עשרה לחופה נמצא שבשנה ראשונה עדיין אינו בר עונשין לכן לא שייך ביה שיהיה דומה למלאכי שרת, וסיים, דאפשר דגם לטעם שני כדי שיכנע לבו לא הקפידו בפחות מבן כ' כיון שאינו בר עונשין.

ה. ברמ"א (סימן קסז סעיף ה') כתב, דהמצוה להניח על כל שולחן מלח קודם שיבצע, כי השולחן דומה למזבח והאכילה כקרבן, ונאמר: "על כל קרבנך תקריב מלח" (ויקרא ב, יג) והוא

א. כתב השל"ה (מסכת פסחים) ונשלמה פרים שפתינו, ע"כ תקנו אנשי כנסת הגדולה התפילה כנגד התמידין ותפילת המנחה היא נגד תמיד של בין הערבים, והנה בזמן בית המקדש היה הפסח נשחט אחר התמיד של בין הערביים וכדי שישלמו פרים שפתינו ראוי לעסוק בסדר קרבן פסח אחרי תפילת המנחה וכו'.

ועיין בפנים ההגדה דרבינו העיר בזה, ליכא למימר שאמירה זו ענינה "נשלמה פרים שפתינו" כאשר אין בידינו היום להקריב קרבן פסח, כמו שאומרים בכל יום את פרשת התמיד וכו'. דאם כן היה צ"ל פסוקי הצווי של קרבן פסח. אבל הגר"א נהג לומר את כל הפסוקים בתנ"ך שהוזכר בהם ענין הפסח ומעשי הקרבת הפסח בכל הדורות.

אלא ענין שואלין ודורשין בענינו של יום לקראת בפרשיות ובפרקים שבתנ"ך הוא כעין קריאת התורה דרגלים, ואין בזה כל ענין של נשלמה פרים שפתינו מענין קרבן הפסח, אלא ענינו שואלין ודורשין מענינו של יום, וענינו של יום בערב פסח הוא קרבן הפסח, וקורין כל הפסוקים שבתנ"ך שמדברים מענין הפסח מדין

אוצרות טללים

(ו) לא הקפידו לסדר קערה לפי אחת הנוסחאות דוקא, אלא מהדרין באופן שלא יעביר על המצוות.

(ז) לא נהגין לצלות הזרוע¹.

(ח) היו מקפידין לסדר השולחן עם ג' מצות מתנור ראשון.

קדש

(ט) לא אמרו שלום עליכם בליל הסדר שחל בשבת.

(י) גדול שבבית בלבד קידש, והוציא את כל המסובים, ואף בברכת שהחיינו הוציא את כולם.

(יא) והנשים ענו אמן בברכת שהחיינו על אף שביכרו² שהחיינו בהדלקת הנרות.

דהרי כבר ברכה שהחיינו בהדלקת הנרות. וראה בהר צבי (ח"א א"ח סימן קנד) שנתעורר לענין ברכת הקידוש בליל הסדר לגבי נשים דכיון שהנשים בין כך ובין כך צריכות לשתות כל הכוס שבידן משום ד' כוסות, יותר עדיף שיקדשו בעצמן ולא לצאת ידי חובה בשמיעה מהבעל, דמכיון שיצאו ידי חובה בברכת שהחיינו בהדלקת הנר, אם כן העניית אמן שיענו בקידוש אחר ברכת שהחיינו של הבעל יהא הפסק בין קידוש לשתיה, וע"ז העיר השואל שיש תקנה לדבר שלא יענו אמן אחר ברכת שהחיינו, וכתב ע"ז דתקנה זו היא רק לענין עניית אמן שלא תהא הפסק, אך אכתי יש לעיין שהשמיעה עצמה של ברכת שהחיינו תהא נחשבת כהפסק, עיי"ש באריכות דבריו ולדבריו אחר ברכת שהחיינו של הבעל בודאי שלא תענה אמן.

ובשבט הלוי הביא הצדקה לסוברים שהנשים יכולות לענות אמן אחר ברכת שהחיינו של הבעל, דבליל פסח לא הוי הפסק כיון שהשהחיינו בא על כמה מצוות של הי"ט עצמו, על מצות מצה ומרור ועל מצות סיפור

מגין מן הפורעניות, עכ"ד. ולפי זה נראה לומר שבביל פסח כיון שהוא ליל שימורים לא יצטרכו להניח את המלח על השולחן כלל.

אכן ראה גם באורחות רבינו בעל הקהילות יעקב (ח"ב עמ' קעג) כתב שמרן הסטייפלר זצוק"ל לא נהג להניח מלח על השולחן בליל פסח. ושמוא נראה לומר שהוא מטעם זה.

ו. בחיי אדם (כלל קל סעיף ח') צריך לזהר שלא יאמר לצלות זרוע לפסח, ויש אומרים דאפילו בדיעבד אסור (משנה ברורה סימן תסט ס"ק ב') וכנראה נהגין שלא לצלות הזרוע מהזהירות מהנ"ל.

ז. בשאילת יעב"ץ (סימן ק) ובשערי תשובה (א"ח סימן רסג ס"ק ה') והובא במשנה ברורה, דמנהג הנשים לברך שהחיינו בהדלקת נרות ביום טוב אין לזה יסוד, ומיהו אין למחות בידם. ובערוך השולחן (סימן רסג סעיף יב) כתב בטעם הדבר דאין למחות בידם, דעל פי רוב בערב יום טוב מדליקות לעת ערב ממש וקאי שהחיינו על יום טוב.

וכבר פקפקו באחרונים דעניית אמן של האשה על ברכת שהחיינו של הבעל בקידוש הוי הפסק

הגדה של פסח

כרפס

(יב) נטלו תפוח אדמה^י.

יחין

(יג) מעמידים ג' מצות לפני כל ראש בית אב.

מגיד

(יד) לא היו שוטפים את הכוס לפני מזיגת כוס שני^ט.

(טו) הקפידו על הבנת המקראות באמירת ההגדה, ולא להרבות בחידושים על הסדר.
(טז) בהטפת היין מן הכוס באמירת "דם ואש ותמרות עשן", ובאמירת עשר המכות הטיפו בזרת^ז.

(יז) לפיכך אנו חייבים להודות וברוך וכו' אשר גאלנו, היו אומרים בקול רם, בלבת אש קודש ובשמחה^{יא} עצומה.

(סימן תעג ס"ק לד) ובב"ח (שם).

י. בהגהות מנהגים לר"א טירנא (הלכות ליל הסדר עמוד נ' אות צח) כתב דיש לזרוק בזרת שהוא הקטן, והביאו הדרכי משה (סימן תעג ס"ק יח) וחלק עליו דיש ליקח באצבע דוקא זכר למה שנאמר "אצבע אלוקים היא", אמנם במגן אברהם (שם) כתב שיש לזרוק בקמיצה שהוא אצל הקטנה, דבקמיצה הכה ד' למצרים, ובמשנה ברורה כתב דיש לזרוק באצבע, ואנן נהגין בזרת.

יא. בזוהר הקדוש (ויקרא אמור צה, ב) כתב צריך לשמוח בההוא לילה כיון דחדוותא משתכח לעילא ולתתא, ועל כן צריך לומר שירות ותשבחות של אותו הלילה בשמחה ובגילה, ולא להראות שום לב רגז. ובסידור ר"י מעמדין (שער השיר) כתב: אומר ההגדה בשמחה ובריאה ובמתן בשפה ברורה ובקול נעים כמנגן לפני המלך.

יציאת מצרים ומצוות הלילה, והאשה בשעה שמדליקה שלא תכוון על שום דבר אחר זולת מצות הדלקת נרות שבאה מחמת היו"ט, ולכן יש לה הזכות על השהחיינו של שאר מצוות הלילה, ואם מכוונת לצאת בהשהחיינו בקידוש של הבעל על מצות מצה ומרור אין עניית האמן הפסק.

ח. יש לעורר בזה דהמטבילין תפוחי אדמה ככרפס במי מלח ואוחזין בו ע"י מזלג לא שפיר עבדי, על פי המבואר במשנה ברורה (סימן קנח ס"ק כו) וז"ל: והאחרונים הסכימו דמיני תבשיל כיון שאין דרך ליגע בו ביד אלא בכף אין צריך נטילת ידים, ואפילו אם נוגע בו בדרך מקרה בתוך הכף גם כן אין צריך נטילה עכ"ל. ולכן יש להקפיד ולהזהר לטבלו ולאכלו ביד דוקא כדי שיהא מחוייב בנטילת ידים.

ט. תשובת מהרש"ל (סימן פח) ואין צריך שטיפה והדחה, וכן נוהגין. הובא בחק יעקב

רחצה

יח) לא הקפידו לטמאות הידים על אף שכבר נטלו ידים לכרפס.

מוציא מצה

יט) אַזמו"ר הגאון רבי מאיר קרליץ זצלה"ה היה אוכל מצת מכונה גם לכזית ראשון, ושמעתי שאמר שהוא אפה מצות במכונה למרן רבי חיים עוזר זצלה"ה [אם כי דודי הגאון רבי חיים שאול קרליץ זצלה"ה, אמר לי שבמכונה שהיה בולנא, נעשו כמה פעולות בידים^{יב}].

ובערך בשנת תשמ"ג - תשמ"ד בחול המועד פסח, נכנס לבית אאמו"ר דודי הגר"ש זצ"ל ועלה ובא מבית מרן הקהילות יעקב זצלה"ה ואמר לי שהשתא אמר לו מרן הקה"י שאמר לו מרן החזון איש זצלה"ה שאחר שעיין בספר מנחת ברוך מצא שם כמה ראיות שפעולת מכונה נחשבת כלשמה, מיהו כל הראיות ניתנות להדחות מלבד ראיה אחת שאין עליה תשובה, ומשום כך כבר אין בידינו לקבוע שמצות מכונה אינן ראויות לכזית ראשון בליל הסדר, [מרן הקה"י זצ"ל לא זכר על איזה מן הראיות אמר לו החזון איש כן].

הנה לאאזמו"ר זצ"ל היתה חבורה לאפיית מצות מכונה [בימי טל ילדוטי אפו במאפיית שמעונובין בשכונת גבעת שאול שבירושלים, ובשנה אחת עשו שינוי במכונה שממנה נכנס הבצק לתנור, ואאזמו"ר הקפיד מאוד על שינוי זה, ושוב לא אפו במאפיה זו, ובשאר השנים אפו במאפיית הלפרין שבשכונת כנסת בירושלים. ועד שנתו האחרונה עמד על המשמר בזמן האפיה.

אחיו של אאזמו"ר מרן בעל החזון איש היה לוקח מחבורה זו חבילת מצות עבור אשתו ע"ה לכל ימי הפסח, ומכאן תשובה למסלפים שדעת החזון איש היתה שמצות מכונה חמץ הם.

המים בלישת העיסה, והעידה כי מרן החזון איש "היה שופך את המים טוב" - היינו בצורה טובה כדי שיקל ללוש את הבצק במהירות.

יב. אשת מרן הגאון רבי מאיר קרליץ זצ"ל היתה מספרת שתפקידה היה באפיית המצות ללוש את הבצק, והחזון איש תפקידו היה לשפוך את

הגדה של פסח

ויש להוסיף שמחבורה זו גם אחר הסתלקות אאזמו"ר זצ"ל שבראש החבורה עמד אאמו"ר זצלה"ה, היה מרן הקהילות יעקב לוקח כמות הגונה של מצות י' לימי הפסח לבני ביתו.

מרור

(כ) נהגו ליקח למרור תמכא - חריין י'.

כורך

(כא) אמרו "זכר למקדש כהלל" קודם אכילת הכורך, ולא הקפידו לאמרו אחר אכילת הכורך דוקא י'.

שולחן עורך

(כב) בתחילת הסעודה היו אוכלים מרק של מים מלוחים צוננים ובתוכו חתיכות ביצה י'.

טו. ודלא כהביאור הלכה (סימן תעה) דכתב שלא לומר זכר למקדש כהלל עד לאחר אכילת הכריכה מטעם הפסק ברכה.

ובשו"ע הגרש"ז (סימן תצה סעיף יח) כתב, נוהגין במדינות אלו לומר קודם אכילת כריכה זו כן עשה הלל בזמן שבית המקדש קיים, היה כורך מצה ומרור, וכו'.

טז. במהרי"ל (סדר ההגדה עמוד קיד) כתב דבבית מהר"ש (סימן רפז ס"ק ז) בסעודה בליל פסח היו אוכלים ביצים טרם כל דבר. וברמ"א (סימן תעו סעיף ב) הביא דהטעם לאכילת ביצים זכר לאבילות החורבן משום קרבן פסח, ובמגן אברהם (ס"ק ד) שהיו מקריבין ומתאבלים על זה, ויש עוד טעמים בזה.

וראה במאמר מרדכי (סימן תעג ס"ק א') שכתב, דנהגו לבשל הביצה כדברי מרן (ולא לצלותה) ואין אוכלין בלילה לא הביצה

יג. היו שנים שכמות המצות הגיעה לכ - 50 ק"ג. המסורת היתה שבתאריך ה' ניסן היו אופים את המצות, ולמחרת לאחר תפילת שחרית מרן הקה"י היה שואל "האם המצות כבר הגיעו?" ומשלים עבורם (קובץ ביני עמודי, ניסן תשע"ו).

יד. פסחים לט, א אמר ר' אושעיא מצוה בחזרת, ובטור (סימן תעג) סעיף ה' ועיקר המצוה בחזרת. ובשו"ע הגרש"ז (שם סעיף ל') אע"פ שכל ה' מינים אלו נקראים מרור בלשון תורה מ"מ מדברי סופרים מצוה לחזור אחר חזרת אפילו לקנותו בדמים ע"ד שנתבאר בס' תרנ"ו אתרוג הדור ע"ש.

אמנם יש כמה פקפוקים בחזרת, עיי' חזון איש (או"ח סימן קכד), ולמעשה ענין התמכא נמשך ממנהג אבותינו בליטא, שלא היה שם כלל חזרת - חסה.

אוצרות טללים

נג כשפתחו את הדלת, אחר מזיגת כוסו של אליהו, עמדו כולם על רגליהם וקראו בקול גדול "ברוך הבא", ואמרו שפוך חמתך בהתלהבות עצומה.

צפון

נד אחר החבאת האפיקומן¹ היו מגלין המצוות שהצניעו במפית במשך כל זמן אמירת ההגדה.

הס

נה אמרו יהללך בגמור ההלל בלא חתימה, ואחר נשמת אמרו ישתבח בחתימה.

נרצה

נו אמרו לשונה הבאה בירושלים, ולא סיימו בירושלים "הבנויה", ואאמו"ר זללה"ה הקפיד שלא לסיים "הבנויה" יט.

תשיעי עמוד שטז) הובא דבבית מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל נהגו בשנים המאוחרות להכריז ברוך הבא בלא עמידה.

יח. מאירי (פסחים קח, ב) חוטפין מצה כלומר שמתעסקים בה דרך המייה וחטיפה זה מזה, כדי שישתעשעו התינוקות בכך ולא יבואו לידי שינה ויתעוררו למה שרואים, וישאלו ויחקרו מה נשתנה וכו'. ובנמוקי יוסף (פסחים קט, א) כתב, חוטפין מצה דרך שחוק וחבוב מצוה, עכ"ל.

יט. ראה גם הגדת בריסק (מהדורה ב') שהובא כי מרן הגר"ז זצ"ל היה מקפיד על אלה המוספים תיבת "הבנויה", ואמר שלא מצינו נוסחא זו בשום מקום, והיא הוספת המתחדשים, כאילו כבר הגענו למחצית הגאולה, ע"כ.

שמניה בקערה לצורך הסדר ולא הבשר של הזרוע, אבל מכל מקום אוכלין שאר ביצים מבושלים.

יז. ערוך השולחן (או"ח סימן תפ סעיף א' הביא דיש נוהגים לעמוד בעת פתיחת הדלת ולומר "ברוך הבא", רמז לאליהו הנביא שבא לבשרינו על גאולתנו. וכבר נודע המעשה מהנודע ביהודה זצ"ל שהיה קם ממקומו לומר "ברוך הבא" ואחר שסיים "שפוך חמתך" יצא ללוות את האורח הבלתי נראה, בני ביתו היו בטוחים כי רואה את אליהו הנביא, וכשנשאל מהם על כך אמר: "איני רואה את אליהו הנביא, אבל אני מאמין באמונה שלימה בדברי חז"ל שאמרו שאליהו הנביא בא לכל בית, ומשום כך אני נוהג כאילו ראיתיו בפועל".

אכן בספר הליכות שלמה (מועדי השנה, פרק

The background of the page is a repeating pattern of stylized, light gray floral and foliate motifs on a white background. The motifs include leaves, berries, and small flowers, arranged in a dense, vertical orientation.

תוכן מפורט

הגדה של פסח

תוכן הענינים

סדר בדיקת חמץ

בדיקת חמץ

עבודת ביטול החמץ ע"י עסק התורה . . . . . פג

בדיקת חמץ

הבדיקה כמשל להכרת נגעי עצמו . . . . . פד

סדר הפרשת חלה

וציונו להפריש חלה

הפרשת חלה - סילוק הגשמיים . . . . . פה

סדר עירוב תבשילין

על מצות עירוב

עירוב תבשילין - התקשרות להקב"ה . . . . . פו

סדר אמירת קרבן פסח

אמירת קרבן פסח

לקיחת השה בפסח דורות מורה על התקרבות לד' . . . . . פט

סדר עבודת קרבן פסח

מעלת הקרבת פסח על פני שאר הקרבנות . . . . . פט

הערה בענין קריאת פסוקי קרבן פסח

קריאת פסוקי קרבן פסח מדין קריאת התורה מענינו של יום . . . . . צב

קרבן פסח

מחלוקת הראשונים בטעם הקרבנות . . . . . צג

ויאמר ד' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר

הדיבור כאן למשה ולאהרן . . . . . צד

ויאמר ד' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר

דיבור ד' עם משה מחוץ לכרך מפני גילוי השכינה . . . . . צה

החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה

ב' ענינים בחודש ניסן . . . . . צה

אוצרות טללים

בעשר לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית

ציזוי לקיחת השה אף לפסח דורות . . . . . צו

דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשר לחדש הזה ויקחו להם איש שה

הדיבור היה בר"ח כדי שהלקיחה תהא בעשור . . . . . צו

ויקחו להם איש שה לבית אבות

לקיחת השה בפסח דורות מורה על התקרבות לד' . . . . . צז

ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף וגו'

בגדר ענין ההזאה על המזוזות ועל המשקוף אי הוי מעשה ההזאה או המצאות הדם . . . . . צז

ולקחו מן הדם ונתנו וגו' על הבתים אשר יאכלו אותו בהם

דין נתינה על המשקוף והמזוזות הוא מדין נתינת דם על מזבח . . . . . צט

ואכלו את הבשר

הציזוי לישראל שיאכלו את הבשר . . . . . קא

אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש

גדר הציזוי ד'צלי אש' . . . . . קא

משכו וקחו לכם צאן

קנין ישראל הצאן לקרבן . . . . . קב

משכו וקחו לכם צאן

ענין מיוחד לייחד בעשור לחודש שה מתוך צאנו עבור הפסח . . . . . קג

ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר

במכת בכורות הוצרכו ישראל לשמירה מיוחדת . . . . . קג

ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם וגו'

כל הבכורים שהיו במצרים נפגעו אף של אומות אחרות מלבד בכורי ישראל . . . . . קד

ואמרתם זבח פסח וגו' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים וגו' ואת בתינו הציל

מצרי ששהה בבית ישראל נפגע אך לא בית הישראל . . . . . קה

וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ד' וגו'

הליכה עם קבלה לעשות יש בה ממעשה המצוה . . . . . קה

זאת חקת הפסח כל בן נכר לא יאכל בו

מיעוט נכרי שמל בקרבן פסח . . . . . קה

וכי יגור אתך גר וגו' המול לו כל זכר

בני גר מעכבין אותו באכילת הפסח . . . . . קז

ויעשו כל בני ישראל כאשר צוה ד' את משה

הלשון "כל" מורה כשיש חיוב פרטי על כל אחד . . . . . קז

הגדה של פסח

אלה מועדי ד' מקראי קודש אשר תקראו אותם במועדם

על פי עיבור חודש ניסן נקבעים כל המועדים . . . . . קח

בחדש הראשון בארבעה עשר לחדש בין הערבים פסח לד'

ערב פסח אינו מקרא קודש אך חשיב כמועד . . . . . קט

וידבר משה אל בני ישראל לעשות את הפסח

גדר המועד מבין הערביים . . . . . קט

למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ד' במעדו

טענת למה נגרע שהרי קרבן פסח מצי להביאו אף בטומאה . . . . . קי

למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ד' במעדו

הלימוד מיתור הקרא ד"במועדו" . . . . . קי

איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם או לדרתיכם

פסח שני נאמר אף לטמאים שאינם משום מצוה . . . . . קיא

איש איש כי יהיה טמא לנפש וגו' בחדש השני וגו' בין הערבים יעשו אותו

פתח בלשון יחיד והמשיך בלשון רבים . . . . . קיא

איש איש כי יהיה טמא לנפש וגו' ועשה פסח לד' בחודש השני

גם בפסח שני יכולים להתמנות כמה על פסח אחד . . . . . קיב

על מצות ומרורים יאכלהו

מרור בפסח שני מחמת אכילת המצה מדין הפסח . . . . . קיב

על מצות ומרורים יאכלהו

דין אכילה על השובע בפסח שני . . . . . קיג

וכי יגור אתכם גר ועשה פסח

גדר חיוב הגר בפסח שני . . . . . קטו

חקה אחת יהיה לכם ולגר ולאזרח הארץ

ביאור כפל הלשון לכם ולאזרח הארץ . . . . . קטו

ובחדש הראשון בארבעה עשר יום לחדש פסח לד'

ביאור דלא כתיב ב"ד בין הערביים . . . . . קטז

כי בחדש האביב הוציאך ד' אלקיך ממצרים לילה

בליל פסח הופקעו מטומאות מצרים ע"י קרבן פסח . . . . . קטז

וזבחת פסח לד' אלוקיך

לשון "זבח" שנכתב בקרבן פסח . . . . . קיז

וזבחת פסח וגו' צאן ובקר במקום אשר יבחר ד'

פסח כשר גם בבמה . . . . . קיז

אוצרות טללים

למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים

זכירת חודש האביב בכלל זכירת יציאת מצרים . . . . . קיח

כי לא נעשה כפסח הזה

משכו ידיהם מעבודה זרה . . . . . קיט

וישלח יחזקיהו על כל ישראל ויהודה וגו' לעשות פסח לד' אלוקי ישראל,

ויועץ המלך ושריו וכל הקהל בירושלים לעשות

הסכמת חכמי ישראל לעיבור ניסן של יחזקיהו . . . . . קכ

וילכו הרצים באגרות וגו' בכל ישראל ויהודה וכמצות המלך לאמר בני ישראל

שובו אל ד'

הסיעתא שבני יהודה יתקרבו לקרבן פסח . . . . . קכ

ויקומו ויסירו את המזבחות אשר בירושלים ואת כל המקטרות הסירו

הסרת המזבחות והמקטרות כמעשה סילוק מהעבודה זרה . . . . . קכא

וישחטו הפסח בארבעה עשר לחודש השני וגו' ויביאו עולות

הקרבת העולות קודם תמיד של בין הערבים . . . . . קכא

כי רבת בקהל אשר לא התקדשו והלויים על שחיטת הפסחים לכל לא טהור

להקדיש לד', כי מרבית העם וגו' לא הטהרו כי

עשיית הפסח בטומאה לא היה בפסח שני . . . . . קכב

ויאכלו את המועד שבעת הימים מזבחים זבחי שלמים ומתודים לד' אלקי

אבותיהם

אימתי הקריבו את זבח התורה . . . . . קכג

ויעש יאשיהו בירושלים פסח לד'

ענין גניית הארון והקרבת הפסח . . . . . קכג

והמשררים בני אסף על מעמדם

שירת הלויים בהקרבת הפסח . . . . . קכד

ויעשו בני הגולה את הפסח

הקרבת הפסח על המזבח . . . . . קכה

וישחטו הפסח לכל בני הגולה

הלויים בקיאים בשחיטה ובדין הקרבן . . . . . קכו

ויעשו חג מצות שבעת ימים בשמחה כי שמחם ד'

שמחה בחג הפסח . . . . . קכו

שובה עלינו בהמון רחמך בגלל אבות שעשו רצונך

סיבת הצורך בהמון רחמים . . . . . קכט

הגדה של פסח

בנה ביתך כבתחילה וכוון מקדשך על מכונו

שלימות הבנין השלישי כשלימות הבנין הראשון . . . . . קכט

וכוון מקדשך על מכונו

אחר שיבנה מקדש של מטה יתכוון ביהמ"ק שלמעלה . . . . . קל

ולווים לשירם ולזמרם

שירה בפה - זמרה בכלי . . . . . קל

והשב כהנים לעבודתם, ולווים לשירם ולזמרם, והשב ישראל לנויהם

מעמדם של ישראל הוא צידוף מחשבתם וכוונתם בענין הקרבן . . . . . קל

והשב ישראל לנויהם

לעמיד בבנין המקדש כולם יהיו צדיקים . . . . . קלא

בנה ביתך כבתחילה וכו' והשב ישראל לנויהם ושם נעלה ונראה

מקום הראוי לעלות . . . . . קלא

סדר הדלקת הנרות

וצונו להדליק נר של (שבת ושל) יום טוב

הגדרת השלום בית על ידי האור - בהירות הדעת והבדלה . . . . . קלב

וצונו להדליק נר של (שבת ושל) יום טוב

ענין הדלקת הנר השתקפות הנשמה ממאור פני האדם . . . . . קלג

הכנה לסדר פסח

שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום

שייכות ימי חודש אדר לניס חג הפסח . . . . . קלה

איסור אכילת מצה בערב פסח

ביאור גדר אוכל מצה בע"פ לבועל ארוסתו . . . . . קלה

הכנה לגאולת ישראל בפסח

גאולה גשמית בלילה וגאולה רוחנית ביום . . . . . קלו

השתלשלות צורת תיקון העולם מחטא אדם הראשון עד גאולת ישראל

ממצרים

גאולת ישראל - תיקון העולם . . . . . קלח

הכנת הסדר - ג' מצות

ענין המצות - התקשרות האדם אל החומר הזך בבריאה . . . . . קמג

ד' כוסות - ד' לשונות של גאולה

התהוות ישראל לעם ושלימות הגאולה בד' לשונות . . . . . קמג

אוצרות טללים

ד' כוסות של גאולה

ענין הכוסות על פי הסדר הכתוב בתורה. . . . . קמו

קדש

יום השישי

אצל הקב"ה לא שייך מעשה קודם לתנאי . . . . . קמח

ויכל אלקים ביום השביעי וגו' וישבת ביום השביעי

מדוע נכפל "ביום השביעי" . . . . . קמט

יום השישי וכו' ויכל אלוקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה

מנוחת השבת - מציאות ולא העדר מלאכה . . . . . קמט

כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות

השביתה אינה מפאת העדר מלאכה . . . . . קנ

אשר בחר בנו מכל עם

עם ישראל העם הנבחר אף שהתורה הוצעה לאומות . . . . . קנא

זמן חרותנו

חג הפסח מהותו חירות . . . . . קנא

זמן חרותינו (באהבה) מקרא קודש זכר ליציאת מצרים

שבת דיציאת מצרים . . . . . קנב

מקרא קודש

המועדים נקראו "מקראי קודש" דיסודם התקדשות על ידי הגוף . . . . . קנג

(באהבה וברצון) בשמחה ובששון הנחלתנו

השבת מרוממת את היום טוב . . . . . קנד

מקדש ישראל והזמנים

בעלות ישראל על הזמן . . . . . קנד

ורחץ

קדש ורחץ

חיבור אל הקודש עד האכילה . . . . . קנה

ורחץ

נטילת ידים על הטיבול . . . . . קנו

ורחץ

בליל הסדר שכולם בדרגת בני מעלה לכו"ע בעיני נט"י לטיבול במשקה . . . . . קנז

הגדה של פסח

כרפס

טיבול הכרפס

גדר מצות אכילת הכרפס . . . . . קנז

מגיד

סיפור יציאת מצרים מבעוד יום

שיעור תחילת זמן סיפור יציאת מצרים עד שתחטפנו שינה . . . . . קנט

מגיד

בהא דלא תקנו ברכה על סיפור יציאת מצרים . . . . . קסא

מגיד

פסוקי ההגדה מפרשת ביכורים . . . . . קסא

מגיד

הגדת פרשת הביכורים לפני ד' . . . . . קסב

מגיד

הגדה - לשון "לחוש" . . . . . קסב

הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים

במצה אית בה תרתי זכר לעינוי וזכר לגאולה . . . . . קסג

הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים

צורת הגאולה היא כצורת השעבוד . . . . . קסד

הא לחמא עניא - כהא לחמא עניא

ביאור הגירסאות . . . . . קסד

כהא לחמא עניא

ביאור הגירסא "כהא" לחמא . . . . . קסד

הא לחמא עניא

הגלות - כלחם עוני . . . . . קסד

הא לחמא עניא

חפצא דלחם עוני . . . . . קסה

הא לחמא עניא וכו' עד גמירא

הגאולה בזכות אכילת לחם עוני . . . . . קסה

הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים

בארעא דישראל דלכל בר ישראל יש חלק בארץ ליכא מאן דכפין . . . . . קסה

הא לחמא עניא

לחם עוני - שעונים עליו דברים הרבה . . . . . קסו

אוצרות טללים

כל דכפין ייתי ויכול כל דצריך ייתי ויפסח

ביאור כפל הלשון "דכפין" ו"דצריך" . . . . . קסו

כל דכפין ייתי ויכול וכל דצריך ייתי ויפסח

כפל הלשון "כל דכפין" "כל דצריך" . . . . . קסו

כל דכפין

אכילת מצה לתאבון . . . . . קסו

כל דצריך

כל דצריך מצה לאכילת הפסח . . . . . קסז

השתא הכא וכו' לשנה הבאה בארעא דישראל

ככל שיחוש השתא בלחמא עניא כך מקרב את הגאולה לשנה הבאה . . . . . קסז

מה נשתנה

ענין השאלה מבין לאב - בקשה . . . . . קסז

מה נשתנה הלילה הזה

השינויים בליל הפסח מעצמות הלילה . . . . . קסח

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות

השינויים מעוצם גילוי השכינה שבלילה זה . . . . . קסח

מה נשתנה

תשובת מה נשתנה לשאלת החכם . . . . . קסח

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות

כל ד' הקושיות הנם בעצם קושיא אחת . . . . . קסט

שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה

עיקר המצוה היא באכילת המצה בליל י"ד . . . . . קסט

הלילה הזה כולנו מסובין

עיקרי חובת מצות היום בהסיבה . . . . . קע

עבדים היינו לפרעה במצרים וכו' ואפילו כולנו חכמים וכו' מצוה עלינו לספר

ביציאת מצרים

סיפור ענין השעבוד הוא גופא תשובה לשינויים של לילה זה . . . . . קע

עבדים היינו לפרעה במצרים

גדרם של ישראל בין יציאת מצרים למתן תורה . . . . . קעא

ויוציאונו ד' אלקינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה

יציאת ישראל ממצרים במידת הרחמים שכבשה את מידת הדין . . . . . קעב

הגדה של פסח

ואילו לא הוציא הקב"ה וכו' הרי אנו ובנינו ובנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים

עוני - יסורי הנפש, זעקה - יסורי הגוף . . . . . קעב

ואילו לא הוציא הקדוש ברוך הוא

הוצאה רוחנית שייך אלא על ידי השי"ת . . . . . קעד

ואילו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים

דרגת התעלות ישראל בצאתם ממצרים וכשכנגדה התגברות הטומאה באותה עת . . . . . קעד

ואילו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו ובנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים

הקב"ה הפקיע את ישראל מתוך מהות מצרים להיות מציאות אחרת . . . . . קעה

ואילו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו וכו' משועבדים היינו לפרעה במצרים

ביצי"מ היתה יציאה מכל סוגי השעבודים של ישראל בכל הדורות . . . . . קעה

הרי אנו ובנינו וכו' משועבדים היינו לפרעה במצרים

ביציאתם ממצרים הסיר עבודתם וביטל שעבודם . . . . . קעז

ואפילו כולנו חכמים

עיקר הסיפור הוא לספר את עצם היציאה ממצרים . . . . . קעז

ואפילו כולנו חכמים כולנו נבונים כולנו זקנים, כולנו יודעים מה התורה, מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים

ב"מרב"ה" לספר נתחדש ריבוי גם באישים שבהם מתקיים מצות הסיפור . . . . . קעח

ואפילו כולנו חכמים כולנו נבונים כולנו זקנים כולנו יודעים את התורה

חכמים נבונים ויודעים את התורה - סדר חב"ד . . . . . קעט

ואפילו כולנו חכמים כולנו נבונים כולנו זקנים כולנו יודעים את התורה

ביאור "כולנו זקנים" . . . . . קעט

כולנו יודעים את התורה

מצות תלמוד תורה אינה דוחה מצות סיפור יציאת מצרים . . . . . קפ

מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים

יסוד הסיפור להרחיב ולספר ב"יציאת מצרים" . . . . . קפ

מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים

ע"י ההרגשה והחיות בסיפור פועל בנפשו יציאה ממצרים דידיה . . . . . קפ

מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים

השלמת ידיעת ד' היא המסירה לבן הבן . . . . . קפא

אוצרות טללים

מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים, וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה

משובח

ריבוי סיפור יציאת מצרים באיכות . . . . . קפא

וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח

גדר החובה לעסוק בהלכות הפסח וסיפור יציאת מצרים . . . . . קפב

וכל המרבה לספר ביציאת מצרים

גדר הריבוי בסיפור יציאת מצרים דליל פסח . . . . . קפג

וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח

גדר ה"מרבה לספר" הוא כאשר נסתיים זמן מצה ומרור . . . . . קפד

כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח

הריבוי בסיפור מגוף המצוה . . . . . קפד

וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח

ריבוי הסיפור אינו בגדר הידור אלא שבח . . . . . קפד

מעשה ברבי אליעזר וכו' והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד

שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן

כיון דאין שיעור למרבה היו צריכים לתלמידיהם להעיר הגיע זמן ק"ש . . . . . קפה

מעשה ברבי אליעזר

לראב"ע סיפור יציאת מצרים הוא עד חצות מדין המצה . . . . . קפו

מעשה ברבי אליעזר וכו' הגיע זמן ק"ש

אי ענין סיפור יציאת מצרים תליא במצות אכילת מצה . . . . . קפו

מעשה ברבי אליעזר

רבותיהם לא הבחינו בין חושך לאור מכח האור הגדול שבלילה זה . . . . . קפז

רבותינו הגיע זמן ק"ש של שחרית

הטעם שהזכירו לרבותיהם ק"ש של שחרית דוקא . . . . . קפח

מעשה ברבי אליעזר וכו' והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד

שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן

ע"י שהאריכו בסיפור יציאת מצרים הגיעו להכרה באנכי ד' אלוהים . . . . . קפח

מעשה ברבי אליעזר וכו' והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד

שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן

גדולי החכמים סיפרו ביציאת מצרים לפי מדרגתם ותלמידיהם לפי מדרגתם . . . . . קפט

אמר רבי אלעזר בן עזריה כו' ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות

רבי אלעזר בן עזריה סיפר כל הלילה ביציאת מצרים . . . . . קפט

הגדה של פסח

אמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה וכו' עד שדרשה בן זומא
מצות סיפור יציאת מצרים נוהגת לדורות . . . . . קצ

אמר רבי אלעזר בן עזריה וכו' ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא

הוכחת התנאים לחובת סיפור יצי"מ בליל ט"ו . . . . . קצא

אמר רבי אלעזר בן עזריה, הרי אנו כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא שנאמר

ביאור מחלוקת בן זומא וחכמים בחיובי הזכרת יצי"מ . . . . . קצא

אמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרין בלילות עד שדרשה בן זומא וכו' כל ימי

ביאור מחלוקת בן זומא וחכמים אי יש ליצי"מ ענין עם הלעת"ל . . . . . קצב

אמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא שנאמר

ביאור מחלוקת בן זומא ורבנן . . . . . קצג

עד שדרשה בן זומא וכו', כל ימי חייך הלילות, וחכמים אומרים וכו' כל ימי חייך להביא לימות המשיח

חילוק בין סיפור יצי"מ בליל פסח להזכרת יצי"מ לימות המשיח . . . . . קצד

למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך

פסח - חירות, שבועות - עבדות ד' . . . . . קצה

למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים

חילוק בחיוב זכירת יצי"מ כל השנה מסיפור יצי"מ דליל פסח . . . . . קצו

ימי חייך - הימים, כל ימי חייך - הלילות

גדר הריבוי ד"כל" ימי חייך . . . . . קצז

ברוך המקום ברוך הוא שנתן תורה לעמו ישראל ברוך הוא

כונת מטבע הלשון "ברוך המקום" . . . . . קצח

ברוך המקום, ברוך הוא, ברוך שנתן תורה לעמו ישראל ברוך הוא, כנגד ארבעה בנים דברה תורה, אחד חכם, ואחד רשע,

דרך הידיעה בארבעה בנים . . . . . קצח

ברוך המקום ברוך הוא, ברוך שנתן תורה לעמו ישראל ברוך הוא

יסוד הבן הרשע והשאינו יודע לשאול ממקור אחד הן . . . . . ר

כנגד ארבעה בנים דברה תורה

סיפור יציאת מצרים דרך שאלה ותשובה . . . . . רא

אוצרות טללים

כנגד ארבעה בנים דברה תורה

טעם השמטת הבן הרשע מתשובת והגדת לבן . . . . . רב

חכם מה הוא אומר

לבן חכם דין הלכות הפסח כלול בוהגדת לבן . . . . . רד

הלכות הפסח לחכם

קיום מצוות הפסח . . . . . רד

חכם מה הוא אומר מה העדות וכו' אשר צוה ד' אלקינו אתכם

מה בין שאלת החכם לשאלת הרשע . . . . . רד

חכם מה הוא אומר מה העדות וכו' אשר צוה ד' אלקינו אתכם

ענין הציווי על קיום המצוות לטוב לנו . . . . . רד

חכם מה הוא אומר וכו' ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח

עבדים היינו - עיקר התשובה לבן החכם . . . . . רז

אף אתה אמור לו כהלכות הפסח

שאלת החכם היא הרצון להבנת כל התורה . . . . . רז

חכם מה הוא אומר

התשובה לבן החכם יראה - על ידי חכמה . . . . . רז

רשע מה הוא אומר, מה העבודה הזאת לכם לכם ולא לו ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל

הרשע הוציא עצמו מעבודת המצוה ומהציווי . . . . . רז

מה העבודה הזאת לכם

הסתכלות הרשע על הגאולה כעבודה ולא כחירות . . . . . רח

רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם

הבן הרשע כופר בצי"מ הפרטית של כל אחד בלילה זה . . . . . רח

רשע מה הוא אומר וכו' לכם ולא לו, ולפי שהוציא עצמו מן הכלל כפר בעיקר כו' לי ולא לו אילו היה שם לא היה נגאל

כפירת הרשע בעיקר עבדות ד' משום כך לא היה נגאל . . . . . רט

רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם כו' ולפי שהוציא כו' כפר בעיקר זלזול הרשע בקרבן פסח הוא פגיעה ביחוד השי"ת . . . . . רט

רשע מה הוא אומר

כפירת הרשע על ידי שהוציא עצמו מן הכלל . . . . . רי

הגדה של פסח

רשע מה הוא אומר

קיום הסיפור לבן הרשע באמירת "עשה ד' לי בצאתי ממצרים" . . . . . רי

רשע מה הוא אומר וכו' בעבור זה עשה ד' לי בצאתי ממצרים

תשובה לרשע ע"י מראה עיניים . . . . . ריא

ואף אתה הקהה את שניו ואמר לו בעבור זה וגו' לי ולא לו

צורת התשובה לבן הרשע ע"י שינון לעצמנו את ענין המצוה . . . . . ריא

רשע מה הוא אומר כו' ואמור לו בעבור זה עשה ד' לי בצאתי ממצרים

התשובה לשאינו יודע לשאול בצורת הגדה ואותה תשובה לרשע בהכאת שיניו . . . . . ריב

ושאינו יודע לשאול את פתח לו שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר

על האב לגרום לשאינו יודע לשאול לפתוח פיו . . . . . ריב

ושאינו יודע לשאול וכו' בעבור זה עשה ד' לי בצאתי ממצרים

לשאינו יודע לשאול צריך להראות הדברים במוחש . . . . . ריג

ושאינו יודע לשאול וכו' בעבור זה עשה ד' לי

בעבור זה - כמורה באצבע . . . . . ריג

ושאינו יודע לשאול את פתח לו שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור

זה עשה ד' לי בצאתי ממצרים

עשה ד' "לי" - כל אחד לפי מדרגתו והבנתו . . . . . ריג

יכול מראש חודש

המצה והמרור הוא המחייב את הסיפור . . . . . ריד

יכול מראש חודש

הפתיחה לשאינו יודע לשאול מר"ח אינה ממצות סיפור . . . . . רטו

יכול מראש חודש

ביאור הס"ד דדברי המגיד "יכול מראש חודש" . . . . . רטז

יכול מראש חודש

מראש חודש היתה התקרבות נוספת של ישראל להקב"ה . . . . . ריז

יכול מראש חדש וכו' יכול מבעוד יום וכו' בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה

שמצה ומרור מונחים לפניך

הארזת יצי"מ מתחילת החודש ובי"ד יש בה ראייה חושית . . . . . ריז

יכול מראש חדש

הארה דראש חודש ניסן . . . . . ריח

אוצרות טללים

**יכול מראש חודש תלמוד לומר ביום ההוא, אי ביום ההוא יכול מבעוד יום
תלמוד לומר בעבור זה**

ביום ההוא מוסב על ליל ט"ו . . . . . ריח

**יכול מבעוד יום ת"ל בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שמצה ומרור מונחים
לפניך**

טעם שהושמט קרבן פסח מדרשת "בעבור זה" . . . . . ריט

לא אמרתי אלא בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך

הא דהשמיט המגיד "פסח" . . . . . ריט

בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך

הא דלא הוזכר "קרבן פסח" . . . . . רכ

מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו

ההפקעה מהע"ז לא היה מחמת איסורו אלא מחסרון ידיעת ד'. . . . . רכא

מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו

מעשי אברהם אבינו גרמו שהקב"ה בחר בו להקים ממנו את ישראל . . . . . רכב

מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו, ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו

מסכת עבודה זרה דאברהם אבינו ד' מאות פרקי. . . . . רכב

מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו, ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו

אבותינו היו רחוקים מהקב"ה עד אשר קירב אליו את אברהם אבינו . . . . . רכב

מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו וכו' תרח אבי אברהם

מי הם "אבותינו" . . . . . רכג

תרח אבי אברהם ואבי נחור

התיחסות תרח לאברהם ונחור . . . . . רכג

בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם תרח אבי אברהם ואבי נחור ויעבדו אלהים

אחרים, ואקח את אביכם את אברהם

עם ישראל מתייחסים לאברהם אבינו ולא לתרח . . . . . רכד

ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען

לקיחת אברהם אבינו אל מעבר הנהר - הדבקות בארץ ישראל . . . . . רכד

ואקח את אביכם וגו' ואולך אותו בכל ארץ כנען וכו' ואתן לעשו את הר שעיר

לרשת אותו

אברהם הוצרך להליכה בארץ לקדשה ולרוממה אליו . . . . . רכד

ואקח את אביכם וכו', וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק

וארבה את זרעו קאי על זרע יצחק . . . . . רכה

הגדה של פסח

וארבה את זרעו ואתן לך את יצחק

ריבוי זרעו ע"י יצחק . . . . . רכה

וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק

אי עשו נמשך אחר יצחק ואברהם . . . . . רכה

וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק

ריבוי זרע אברהם רק על ידי יצחק . . . . . רכו

ברוך שומר הבטחתו וכו' כמה שאמר לאברהם ידע תדע וגו' ואחר כן יצאו ברכוש גדול

קיום הבטחת הקב"ה בשחרור מוקדם עם רכוש גדול . . . . . רכו

ברוך שומר הבטחתו לישראל

הקב"ה שמר בהבטחתו שישראל לא יכנסו לשער הנו"ן דטומאה . . . . . רכו

ברוך שומר הבטחתו וכו' ויאמר לאברהם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדים וענו אותם

זכות הגאולה כי הובטח לאברהם אבינו שיהיו גרים ולא יוכלו להתערב במצרים . . . . . רכח

ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדים וענו אותם ארבע מאות שנה

חשבון מהלך גרות וגלות ישראל ועבודתם ועינוים . . . . . רכט

ועבדים ועינו אותם ארבע מאות שנה"

ואת העשוי לכם - קושי השעבוד . . . . . רכט

כי גר יהיה זרעך

מי הם "זרע אברהם" . . . . . רל

כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם

ישראל היו גרים בארצם כל זמן שלא היתה בבעלותם . . . . . רל

ואחרי כן יצאו ברכוש גדול

ה"רכוש גדול" היה עונש למצרים . . . . . רל

והיא שעמדה לאבותינו ולנו

היא שעמדה לאבותינו ולנו מחמת שמירת הבטחת הקב"ה לכל הדורות . . . . . רלב

והיא שעמדה לאבותינו ולנו

"היא" שעמדה - ברית בין הבתרים . . . . . רלב

והיא שעמדה לאבותינו ולנו

אחישה דהגאולה העתידה ביציאת מצרים . . . . . רלב

אוצרות טללים

והיא שעמדה וכו' אלא שבכל דור ודור וכו', והקב"ה מצילנו מידם

יציאת מצרים היא יסוד הצלת ישראל מצרותיהם עד הגאולה העתידה . . . . . רלב

צא ולמד מה ביקש לבן הארמי

הקושי המיוחד שהיה ליעקב בבית לבן הצטרף לכלל הגלות . . . . . רלג

צא ולמד מה ביקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו וכו' ארמי אובד אבי וירד

מצרימה

זכות עמידתו האיתנה של יעקב אבינו בבית לבן עמדה לישראל בגלותם . . . . . רלד

ארמי אובד אבי וירד מצרימה

הליכת יעקב אל לבן כחלק מגזירת ברית בין הבתרים . . . . . רלז

צא ולמד מה ביקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו שפרעה לא גזר אלא

על הזכרים ולבן ביקש לעקור את הכל

יסוד הגליות - גלות יעקב ובניו אצל לבן . . . . . רלה

שפרעה לא גזר אלא על הזכרים, ולבן ביקש לעקור את הכל

לבן הארמי רצה למנוע את עצם הקמת עם ישראל . . . . . רלה

צא ולמד מה ביקש לבן הארמי

ענין לבן לגלות ולגאולת מצרים . . . . . רלו

צא ולמד מה בקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו שפרעה לא גזר אל על

הזכרים ולבן ביקש לעקור את הכל

מחשבת עכו"ם כמעשה ממש . . . . . רלז

ארמי אבד אבי וירד מצרימה

גלות מצרים עדיפה מגלות לבן . . . . . רלז

ויהי שם לגוי גדול עצום ורב

אף שישאל היו מצוינים במצרים נעשו גאולים משעזבו את הע"ז . . . . . רלח

וירד מצרימה, אנוס על פי הדיבור

מה שייך אנוס על דיבור השי"ת . . . . . רלח

וירד מצרימה אנוס על פי הדיבור

ציווי ירידת יעקב אבינו למצרים בשלשלאות של ברזל בעל כרחו . . . . . רלט

וירד מצרימה אנוס על פי הדיבור

האמירה ליעקב לירד למצרים היה דיבור עם הבטחה . . . . . רלט

ויגר שם, מלמד שלא ירד יעקב אבינו להשתקע במצרים

גאולת ישראל רק מחמת שיעקב אבינו לא השתקע במצרים . . . . . רמ

הגדה של פסח

ויגר שם מלמד שלא ירד יעקב אבינו להשתקע במצרים אלא לגור שם

ישיבת יעקב במצרים היתה ישיבת עראי . . . . . רמ

במתי מעט, כמה שנאמר בשבעים נפש ירדו אבותך מצרימה

ציורף יוסף למנן שבעים נפש יורדי מצרים . . . . . רמא

ויהי שם לגוי גדול, מלמד שהיו ישראל מצוינים שם

מחמת שיעקב ובניו ירדו לגור המתי מעט נעשו לגוי גדול . . . . . רמב

ויהי שם לגוי, מלמד שהיו ישראל מצוינים שם

ישראל במצרים היו מצוינים ומובדלים בבגדיהם . . . . . רמג

גדול ועצום, כמה שנאמר ובני ישראל פרו וישרצו במאוד מאוד

צווי פרעה היה למנוע את ה"ירבו ויעצמו" אך "פרו וישרצו" לא יכל למנוע . . . . . רמד

גדול עצום, כמה שנאמר ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאוד מאוד

פרעה לא יכל למנוע את ה"פרו וישרצו" . . . . . רמה

גדול עצום כמו שנאמר ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד וגו'

ריבוי ישראל היה כח הגאולה עבור קבלת התורה . . . . . רמה

ורב, כמה שנאמר רבבה כצמח השדה נתתיך ותרבי ותגדלי

ריבוי עם ישראל כצמח השדה . . . . . רמו

ואעבור עלייך ואראך מתבוססת בדמיך ואמר לך בדמיך חיי, ואמר לך בדמיך

חיי

פסח ומילה הם ב' מצוות שיסודם עבדות באתערותא דלעילא . . . . . רמז

ואומר לך בדמיך חיי, ואומר לך בדמיך חיי

דם מילה היה חלק מהבדלת ישראל מהמצרים . . . . . רמח

ואת ערום ועריה

ביאור כפל הלשון . . . . . רמח

ואת ערום ועריה וכו', ואמר לך בדמיך חיי, ואומר לך בדמיך חיי

מצות מילה ומצוות פסח הם מצוות מיוחדות המקשרות להשי"ת . . . . . רמט

וירעו אותנו המצרים, ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה

תחילת הרעה שעשו את ישראל רעים . . . . . רמט

וירעו אותנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה

לא נאמר וירעו "לנו" . . . . . רנ

וירעו אתנו המצרים ויענונו

מה ענין לזעקה אחר הגזירה . . . . . רנ

אוצרות טללים

וירעו אותנו המצרים ויעננו ויתנו עלינו עבודה קשה

פרך - עבודה שאין בה צורך . . . . . רנא

וירעו אותנו המצרים, כמה שנאמר הבה נתחכמה לו

כל הצרות לעם ישראל החלו מהבה נתחכמה לו . . . . . רנא

ויעננו כמה שנאמר וישימו עליו שרי מסים למען ענותו בסבלותם ויבן ערי מסכנות לפרעה את פתם ואת רעמסס

עיני ישראל בעבודה קשה ובפרך . . . . . רנב

ונצעק אל ד' אלקי אבותינו

זכירת ברית האבות וברית השבטים . . . . . רנג

ויהי בימים הרבים ההם

הימים היו חשובים כרבים מחמת קושי השעבוד . . . . . רנה

ויהי בימים הרבים ההם

קושי השעבוד הפך הימים המועטים ל"רבים" . . . . . רנה

ויהי בימים הרבים ההם

"צעקה" - צועק ואינו אומר כלום . . . . . רנה

ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים מן העבדה

גם לאחר "חשוב הקץ" הוזקקו לתפילה . . . . . רנו

וישמע ד' את קולנו כמה שנאמר וישמע אלקים את נאקתם

וישמע ד' - הפיכת מידת הדין למידת הרחמים . . . . . רנז

וישמע אלוקים את נאקתם

שני גדרי תפילה בתפילת ישראל . . . . . רנז

וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים

"וידע" - חיבור על ידי תשובה . . . . . רנח

וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים

"וירא" - ראיית מצבם הרוחני . . . . . רנח

ואת עמלנו אלו הבנים וכו' וכל הבת תחיון

חלק מגזירת מיתית הזכרים היה להחיות את הבנות . . . . . רנט

וכל הבת תחיון

צווי נוסף על חיות הבנות . . . . . רנט

כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו

פרעה צוה להרגם בעודם עוברים . . . . . רס

הגדה של פסח

וכל הבת תחיון

בחיית הבנות רצה פרעה להוכיח שהריגת הזכרים אינו משום אכזריות . . . . . רס

ואת לחצנו זה הדחק

נטילת ישוב הדעת היא הגזירה היותר גדולה . . . . . רס

באותות ובמופתים

נבואת משה יסודה תורה והיא חרות עולם . . . . . רסא

ויוציאנו ד' ממצרים לא על ידי מלאך

יציאת מצרים נעשתה דוקא ע"י הקב"ה כי יסודה זיכוך הנשמות . . . . . רסג

אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו

ביאור "בכבודו ובעצמו" . . . . . רסד

ויוציאנו ד' ממצרים לא על ידי מלאך וכו' אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו

ובעצמו

במכת בכורות הקב"ה "התכבד" בעולם ו"בעצמו" לקח אליו את ישראל . . . . . רסד

אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו

במכת בכורות הקב"ה דן יחידי . . . . . רסו

ויוציאנו ד' ממצרים לא ע"י מלאך כו' ולא ע"י שליח

השמטת שמו של משה בהגדה ובמה שמרבה לספר יש להזכיר משליחות משה . . . . . רסז

ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה אני ולא מלאך וכו' אני ד' אני הוא ולא אחר

הדגש דמכת בכורות שנעשה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו . . . . . רסח

ויוציאנו ד' ממצרים לא על ידי מלאך וכו' אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו

ובעצמו

מכת בכורות נעשתה ע"י הקב"ה בעצמו אך הכרעת הדין היתה עם בית דינו . . . . . רסט

אני ולא מלאך

כח הטומאה במצרים . . . . . רסט

ביד חזקה זו הדבר וכו', ובזרוע נטויה זה החרב וכו' ובמורא גדול זה גלוי שכינה

וכו', ובאותות זה המטה וכו', ובמופתים זה הדם

פירוט המכות שהיו עובדים להם . . . . . רעא

ביד חזקה זו הדבר

במכת דבר נסתיימה מנין המכות ביד אחת . . . . . רעא

ביד חזקה זו הדבר, כמה שנאמר הנה יד ד' הויה במקנך

דבר - המכה החמישית היתה צירוף של חמש אצבעות . . . . . רעב

אוצרות טללים

ביד חזקה זו הדבר וכו', ובזרוע נטויה זו החרב

בכל מכה היה מענין הדבֿר שיש בה סכנת נפש . . . . . רעג

ביד חזקה זו הדבר וכו' ובזרוע נטויה זו החרב

הזכרת מכת דבר בפרט יותר משאר מכות . . . . . עדר

ובמורא גדול זה גילוי שכינה

יראת הרוממות בגילוי שכינה . . . . . ערה

זה גילוי שכינה

הגילוי שכינה היתה עבודה מ"ט יום להכנס אל שערי הקדושה . . . . . ערה

ובמופתים זה הדם

שני מופתים במכת דם . . . . . רעו

ובמופתים זה הדם

אי מכת דם היתה גם מופת לפרעה . . . . . רעז

אלו עשר מכות

אלו נסים נעשו לאבותינו במצרים . . . . . רעח

אלו עשר המכות

תכלית המכות - הבאת המצרים לאמיתת עצמם . . . . . רעט

מכת "דם"

מעשי משה ואהרן נחשבים למעשה שניהם . . . . . רפ

מכת "דם"

מי היאור נהפכו לדם ממש ושאר הימים היו רק בצורת ובמראה דם . . . . . רפא

מכת "דם"

משה היה מסולק לגמרי ממכת דם . . . . . רפב

מכת "צפרדע"

עונש עמו של פרעה היה בסיבתו . . . . . רפג

מכת "צפרדע"

הטעם שבאו הצפרדעים בתנורים . . . . . רפד

מכת "צפרדע"

סדר ביאת הצפרדעים וסדר הסרתם . . . . . רפד

מכת "צפרדע"

היאור שרץ צפרדעים מחדש לצורך המכה . . . . . רפה

מכת "צפרדע"

הצורך בתפילה לאחר שתם זמן המכה . . . . . רפו

הגדה של פסח

מכת "צפרדע"

האם מתו הצפרדעים שנכנסו לתנורים בתום המכה . . . . . רפז

צפרדע, ערוב, ברד, ארבה

הצורך לתפילה מיוחדת במכות אלו . . . . . רפז

מכת "כינים"

חרטומים כתיב מלא וחסר - ביאור . . . . . רפט

מכת כינים

היה לו להקדים "כל עפר הארץ היה כינים" . . . . . רפט

מכת כינים

הכנים בבהמה היינו באלוהיהם . . . . . רצ

מכת "ערוב"

האדמה הובאה עם החיות כדי שירגישו שהם במקומם . . . . . רצ

מכת "דבר"

באור סדר הבעלי חיים בפסוק . . . . . רצא

מכת "דבר"

מדוע שלח פרעה לבדוק במחנה ישראל רק בדבר . . . . . רצא

מכת "ברד"

חלוקי לשון בין ההתראה למכה . . . . . רצב

מכת "ברד"

רק במכת ברד נתן משה "סימן" . . . . . רצב

מכת "ברד"

מעל השמים - חוץ לדרך הטבע . . . . . רצב

מכת "ברד"

הטעם שפירש משה לפרעה את אופן התפילה . . . . . רצג

מכת "ברד"

הטעם שהוזכרו מינים אלו . . . . . רצג

מכת "ברד"

האם ירד מטר במכת ברד . . . . . רצד

מכת ארבה

מכת ארבה - חזוק האמונה . . . . . רצד

מכת "ארבה"

האם ניצל עשב השדה של "הירא את דבר ד'" . . . . . רצה

אוצרות טללים

מכת "ארבה"

באור הלשון "אשר השאיר" הברד . . . . . רצה

מכת "ארבה"

מה עשה הארבה בבתי המצרים . . . . . רצו

מכת "ארבה"

כפל המילה "ארבה" . . . . . רצז

מכת "ארבה"

הטעם שפרעה מיהר במכה זו לקרא למושה ולאהרן . . . . . רצז

מכת "ארבה"

"עתירה" - הפוך דין לרחמים . . . . . רחצ

מכת "חושך"

שתי דרגות במכת חושך . . . . . רחצ

מכת "חושך"

שתי הדרגות בחושך היו למטרות שונות . . . . . רצט

מכת "חושך"

ליהודים היה אור במושבותם - אור הגנוז . . . . . רצט

מכת "בכורות"

מיתת בכורי השבי . . . . . ש

מכת "בכורות"

מיתת בכור השפחה . . . . . ש

מכת "בכורות"

הטעם שנכתב "בכר" - כתיב חסר . . . . . שא

מכת בכורות

במכת בכורות נעשה ביטול הרע . . . . . שא

דצ"ך עד"ש באח"ב

חלוקת סדר המכות לפי התראתם . . . . . שב

דצ"ך עד"ש באח"ב

מהלך ההתראות בעשרת המכות . . . . . שג

**רבי יוסי הגלילי אומר וכו' במצרים מה הוא אומר ויאמרו החרטומים אל פרעה
אצבע אלקים היא, ועל הים מה הוא אומר וירא ישראל את היד הגדולה**

ממכת כינים נתגלה לכל כי כל המכות הם אצבע אלקים . . . . . דש

הגדה של פסח

רבי יוסי הגלילי אומר וכו' ועל הים לקו חמישים מכות

ענין קרי"ס הוא חלק מסיפור המכות שלקו המצרים על הים . . . . . דש

רבי יוסי הגלילי אומר כו' ועל הים לקו

סיפור קריעת ים סוף הוא חלק מענין מכות המצרים על הים . . . . . שה

רבי יוסי הגלילי אומר מנין אתה אומר שלקו המצרים במצרים עשר מכות ועל

הים לקו חמישים מכות וכו' ר' אלעזר אומר וכו' ועל הים לקו מאתיים מכות,

רבי עקיבא אומר וכו' ועל הים לקו חמישים ומאתיים מכות

כל קרי"ס והמכות שעל הים היו חלק מעצם יצי"מ . . . . . שו

רבי יוסי הגלילי וכו' ויאמינו בד' ובמשה עבדו

ביציאת מצרים נתגלה חלקו של משה דאינו אלא שהוא עבדו של הקב"ה . . . . . שח

ועל הים לקו חמישים מכות

במחלוקת האחרונים אי יוצאים יד"ח זכירת יציאת מצרים בשירת הים . . . . . שט

במצרים מה הוא אומר וכו' אצבע אלקים היא ועל הים מה הוא אומר וכו'

אצבע - מידת הדין, יד - מידת הרחמים . . . . . שי

כמה מעלות טובות למקום

החובה להרגיש התעלות בכל הטובות שעשה הקב"ה עמנו . . . . . שיא

כמה מעלות טובות למקום עלינו

מעלות ישראל מיציאת מצרים עד בנין המקדש . . . . . שיב

כמה מעלות טובות למקום עלינו, אילו הוציאנו ממצרים

המעלות - דרגות ביציאת מצרים . . . . . שיב

אילו עשה בהם שפטים

השפטים למצרים הם מעלה לישראל . . . . . שיג

אילו עשה בהם שפטים וכו' ולא הרג את בכוריהם

הריגת הבכורות לא היה חלק מעשיית השפטים . . . . . שיג

אילו עשה באלהיהם ולא הרג את בכוריהם

במכת בכורות היתה פגיעה בבכורות ובכמרים העובדי אלילים . . . . . שיג

אילו עשה באלהיהם ולא הרג את בכוריהם

אימתי נעשה השפטים באלוהיהם . . . . . שיד

אילו קרע לנו את הים ולא העבירנו בתוכו בחרבה

בעצם התגלות ד' על הים היה מונע מהמצרים להזיק לישראל . . . . . שיד

אילו קרע לנו את הים, ולא העבירנו בתוכו בחרבה

עצם קריעת הים חידשה גילויים עצומים שראו את הקב"ה באצבע . . . . . שטו

אוצרות טללים

**אילו קרע לנו את הים ולא העבירנו בתוכו בחרבה, אילו העבירנו בתוכו בחרבה
ולא שיקע צרינו בתוכו**

נס ההעברת ישראל בים אף ללא שקיעת המצרים בים . . . . . שטו

אילו העבירנו בתוכו בחרבה ולא שיקע צרינו בתוכו דיינו
מנסי קרי"ס שלא היו המצרים רודפים אחר ישראל ללא שיטבעו . . . . . שטו

אילו האכילנו את המן ולא נתן לנו את השבת
אף שבמרה נצטוו על השבת גדר נתינת השבת היה עם נתינת המן . . . . . שטז

אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה
הקרבה להר סיני היתה בנתינת תרי"ג מצוות מלבד נתינת עצמותה של תורה . . . . . שיז

אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה
מעלת ישראל בקרבה לסיני ונתינת חפצא דתורה וכח בעלות עליה . . . . . שיח

אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה
עצם הקריבה להר סיני היא ההוכחה על גמר שלמות הכנת האדם . . . . . שיט

אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה
קרבה להר סיני עם פרישה והגבלה . . . . . שכ

אלו נתן לנו את התורה ולא הכניסנו לארץ ישראל
הטעם שלא הוזכר המשכן כאחד מן המעלות . . . . . שכ

על אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכופלת למקום עלינו
המעלות כולן חטיבה אחת ומשביחות זו את זו . . . . . שכא

על אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכופלת למקום עלינו
כל אחת מהמעלות מגדילה את עצם המעלה שלפניה . . . . . שכב

הוציאנו ממצרים - קרע לנו את הים
קריעת ים סוף - גמר הגאולה . . . . . שכב

"נתן לנו את ממנום - קרע לנו את הים"
ביזת הים - ראיית השכינה . . . . . שכד

האכילנו את המן
תורה נבללת בגופן . . . . . שכה

האכילנו את המן
"מן" - מזון גשמי או רוחני . . . . . שכו

ובנה לנו בית הבחירה
הקב"ה יבנה ביתו . . . . . שכו

הגדה של פסח

ובנה לנו בית הבחירה

תכלית יציאת מצרים - מקום להשראת השכינה . . . . . שכו

ובנה לנו בית הבחירה

גמר שלימות יציאת מצרים בהעמדת בית המקדש . . . . . שכו

רבן גמליאל היה אומר כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח

דברי רבן גמליאל אחר הקדמות המעלות למקום ברוך הוא . . . . . שכו

רבן גמליאל היה אומר כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו, ואלו הן פסח מצה ומרור

עיקר קיום ה"עונים עליו דברים הרבה" בטעמי הפסח המצה והמרור . . . . . שכו

רבן גמליאל היה אומר וכו', פסח וכו' על שם שפסח הקדוש ברוך הוא על בתי אבותינו במצרים

סיבת האכילה בחפזון להתקשרות מהירה לשכינה בתרחקותם ממצרים . . . . . שכו

כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו ואלו הן פסח מצה ומרור

הגאולה שבמרור . . . . . של

פסח וכו' על שום שפסח הקב"ה על בתי אבותינו במצרים

ענין ההזאה על המזוזות ועל המשקוף אי בעי מעשה הזאה או המצאות הדם . . . . . של

ואמרתם זבח פסח הוא לד'

לשון "זבח" שנכתב בקרבן פסח . . . . . שלג

זבח פסח הוא לד'

פסח כשר גם בבמה . . . . . שלג

ואת בתינו הציל

ישראל היו צריכים שמירה מיוחדת ממכת בכורות . . . . . שלג

אשר פסח על בתי בני ישראל בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל

הצלה כפולה לבכורי ישראל במכת בכורות . . . . . שלד

ואת בתינו הציל

האצלת הקב"ה על בתינו . . . . . שלה

מצה זו שאנו אוכלים

שני מקראות למצות אכילת מצה . . . . . שלה

מצה זו שאנו אוכלים על שום מה, על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ וכו', כי גרשו ממצרים

ב' ענינים במצות אכילת מצה . . . . . שלו

אוצרות טללים

עוגות מצות כי לא חמץ

גם חמץ המעורב במצה אסור אף כשנותן טעם לפגם . . . . . שלז

מצה זו שאנו אוכלים

שייכות מצות אכילת מצוה עם שחיטת הפסח . . . . . שלז

מצה זו וכו' שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם

הקב"ה גאל את ישראל מיד קודם חימוץ העיסה . . . . . שלח

מצה זו שאנו אוכלים על שום מה על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ, עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם

הגאולה דלעתיד לבא תהיה לא בחפזון מחמת הליכת הקב"ה עצמו עמם . . . . . שלח

מצה זו שאנו אוכלים על שום מה, על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם

הגילוי שכינה המיוחד באי חימוץ הבצק יצי"מ עם הקב"ה בכבודו ובעצמו . . . . . שלט

עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם

ענין החפזון ביציאתם ממצרים . . . . . שמ

עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים

ביאור הלשון "מלך מלכי המלכים" . . . . . שמא

מצה זו שאנו אוכלים על שום מה, על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ, עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים וגאלם

שליטת ישראל בקביעות הזמן . . . . . שמא

כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה

ביאור עפ"י שיטת הלשם בטעם ה"חפזון" . . . . . שמב

מרור זה וכו' על שום מה, על שום שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים, שנאמר וימררו את חייהם בעבודה קשה בחמר ובלבנים

הזכרת המרור זכר לשעבוד להדגשת הגאולה . . . . . שדמ

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים

יסוד יציאתנו היא מכח אבותינו ועלינו להודות בשירת התחדשות . . . . . שמה

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים וכו' לא את אבותינו בלבד גאל הקדוש ברוך הוא ממצרים אלא אף אותנו גאל עמהם

הרגשת הלב בשלימות הגאולה . . . . . שמז

הגדה של פסח

בכל דור ודור חייב אדם לראות עצמו כאלו הוא יצא ממצרים וכו' לא את אבותנו בלבד גאל הקדוש ברוך הוא אלא אף אותנו גאל עמהם שנאמר ואותנו הוציא משם למען הביא אותנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו

גדר היציאת מצרים שלנו היא נתינת הארץ. . . . . שמח

ואותנו הוציא משם למען הביא אותנו לתת לנו את הארץ

נתינת הארץ רק אחר היציאה ממצרים. . . . . שמח

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא עצמו יצא

חובתנו להודות כי נגאלנו ממש ממצרים. . . . . שמח

בכל דור ודור חייב אדם להראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים

החובה להראות עצמו יוצא ממצרים בגאולה שבכל דור ובכל יום. . . . . שמח

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים

בכל דור ודור יש את היציאת מצרים של אותו דור. . . . . שנ

בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים וכו' לא את אבותינו בלבד גאל הקדוש ברוך הוא אלא אף אותנו גאל עמהם

הרגשת החירות ע"י התבוננות בהבדלתנו מהאומות, ולהתעמק בחירותנו משעבוד

יצה"ר. . . . . שנ

לפיכך אנחנו חייבים להודות וכו' למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו, הוציאנו מעבדות לחירות

היציאה מעבדות לחירות רק חלק מהניסים שנעשו. . . . . שנא

לפיכך אנחנו חייבים להודות וכו' הוציאנו מעבדות לחרות מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב ומאפילה לאור גדול ומשעבוד לגאולה

ביציאת מצרים הופקעו ממצב שלילה להתחדשות מצב אור. . . . . שנב

הוציאנו מעבדות לחירות, מיגון לשמחה, ומאבל ליום טוב, ומאפילה לאור גדול, ומשעבוד לגאולה

היציאה משעבוד לגאולה היינו מהשתעבדות הנפש. . . . . שנב

הוציאנו מעבדות לחירות וכו' משעבוד לגאולה

ישראל הופקעו מגדר עבדים ונעשו מציאות בני חורין. . . . . שנב

הוציאנו מעבדות לחירות מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב ומאפילה לאור גדול ומשעבוד לגאולה

ביאור בסדר הלשונות של השתלשלות הגאולה. . . . . שנג

הוציאנו מעבדות לחירות מיגון לשמחה וכו' משעבוד לגאולה

מגדר החירות דאינו רק סילוק העבדות בפועל אלא נעשו חפצא דבני חורין. . . . . שנד

אוצרות טללים

מיגון לשמחה

שמחת ישראל בצאתם ממצרים . . . . . שנה

ומאבל ליום טוב

ביטול האבילות על אלו שמתו בג' ימי האפילה . . . . . שנה

ומאפילה לאור גדול

היציאה לאור גדול כשמשכו ידיהם מהעבודה זרה . . . . . שנה

ונאמר לפניו שירה חדשה

הרגשת שירה חדשה דהשתא . . . . . שנה

הללויה הללו עבדי ד'

מחלוקת רבי עקיבא ורבי נחמיה בצורת ההלל שאמרו בקריעת ים סוף . . . . . שנה

הללויה הללו עבדי ד'

גדר ההלל שבני ישראל הוא הודאה והילול על טובו וחסדו של הקב"ה . . . . . שנה

ההרים תרקדו כאלים וגו' מלפני אדון חולי ארץ

התבוננות בטבע הבריאה ממבט התורה . . . . . שם

אשר גאלנו

ברכת אשר גאלנו היא פתיחת הגאולה, ויהללך חותמת ענין הגאולה . . . . . שם

אשר גאלנו וגאל את אבותינו

בכל שנה אנו משוררים שירה חדשה על גאולתנו בשנה זו . . . . . שם

אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים

טעם הקדמת גאולתנו לגאולת אבותינו דהיא הודאה שאיננו תחת שעבוד מצרים . . . . . שם

והגיענו הלילה הזה לאכול בו מצה ומרור

בקשתנו שהמועד יגיע אלינו ויחבר אותנו בקדושתו . . . . . שם

כן ד' אלקינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום

בזכות קיום מצוות הפסח כראוי יגיענו ד' אלקינו למועדים הבאים לעתיד לבא . . . . . שם

ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים אשר יגיע דמם על קיר מזבחך לרצון

קרבת פסח דלעתיד . . . . . שם

ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים אשר יגע דמם על קיר מזבחך לרצון

הבקשה על הקרבת הפסח בבית המקדש עם זריקת דם שתעלה לרצון . . . . . שם

ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו

"שיר" - לשון זכר . . . . . שם

הגדה של פסח

שִׁלְחַן עֹרֶךְ

שולחן עורך

צורת עריכת השולחן דרך חירות . . . . . שעג

שולחן עורך

טעם אכילת ביצה בליל פסח . . . . . שעג

צִפּוֹן

צפון

אפיקומן נאכל על השובע . . . . . שעד

פֶּרֶךְ

ואכלת ושבעת

"אבניה ברזל" הוא שבח ארץ ישראל . . . . . שעו

שפוך חמתך

טעם נוסף בפתיחת הדלת דכבר אין חובת בית אחד לקרבן הפסח . . . . . שפא

הִלָּל

הודו לד' כי טוב - "הלל הגדול"

עשרים וששה "הודו" כנגד עשרים וששה דורות . . . . . שפד

על המחיה ועל הכלכלה וכו' ולשובע מטובה

"הארץ הטובה" הם המצוות התלויות בארץ . . . . . שצב

על הגפן ועל פרי הגפן

מדוע לא די ב"ארץ" אחד . . . . . שצג

על הגפן

מדוע ב"ארץ" בתרא נכתב היוצא מן הפרי . . . . . שצד

נִרְצָה

חסל סידור פסח כהלכתו וכו' כאשר זכינו לסדר אותו כן נזכה לעשותו

ביאור "כאשר זכינו לסדר אותו" . . . . . שצה

קומם קהל עד מי מנה

בקשתינו שייקומם ד' את אי האפשרות למנותנו כמעלת הכוכבים . . . . . שצו

אחד מי יודע

ביאור המגן שבפיוט זה הם יסודות העמדת עם ישראל . . . . . תב

אוצרות טללים

חד גדיא דזבין אבא בתרי זוזי

ישראל נקנו לאביהם שבשמים בתרתי דם פסח ודם מילה . . . . . תו

חד גדיא

גדי להקרבת הפסח . . . . . תז

שיר השירים

פרק א

ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין

כל חידוש בתורה שבע"פ גדרו נשיקת פיו של הקב"ה . . . . . תיג

מנשיקות פיהו

דודיך שהוא תורה שבע"פ הוא תורת פיה של כנסת ישראל . . . . . תיד

משכני אחריך נרוצה הביאני המלך חדרי

הריצה היא היגיעה בתורה . . . . . תיד

שחורה אני ונאווה

שחורה אני בחיצוניותי ונאווה בפנימיותי . . . . . תיד

בני אמי נחרו בי

השחרות נובעת משליטת הגוף . . . . . תטו

הגידה לי וגו' איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים

כנסת ישראל שואלת היכן מקום כבודו שתדע האין להגיע אליו . . . . . תטו

אם לא תדעי לך

חזרי לילך בדרכי אבותיך . . . . . תטו

לססתי ברכבי פרעה דמיתך רעיתי, נאוו לחייך וגו', תורי זהב נעשה לך

כשהוציאם השי"ת ממצרים ענדם בתורה ובמצוות . . . . . תטז

עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו

העלו ריח לא טוב אבל גוף מציאותם לא נתקלקל . . . . . תטז

צורר המור דודי לי בין שדי ילין

אחרי מעשה העגל תיקנו וזכו להקמת המשכן . . . . . תטז

אשכול הכופר דודי לי

זכו עוד שעל ידי המשכן תבוא כפרתם של ישראל . . . . . תטז

הגדה של פסח

פרק ב

הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים

הנך יפה בחיצוניות אמנם גם הנך יפה בפנימיות . . . . . תיז

הנך יפה דודי אף נעים

מלבד יופיה של התורה היא גם נעימה . . . . . תיז

אני חבצלת השרון שושנת העמקים, כשושנה בין החוחים

כיון דסביבותיה הם חוחים יותר ניכר שבחה ומעלתה . . . . . תיז

כתפוח בעצי היער כן דודי

עיקר הסתכלות כנסת ישראל הוא לפנימיות שהוא פרי . . . . . תיח

הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה

בזכות הקדמת נעשה לנשמוע זכו לקבלת התורה שמשולה ליין . . . . . תיח

סמוכני באשישות וגו' כי חולת אהבה אני

כמים הפנים לפנים מתעוררת אהבת ישראל להשי"ת . . . . . תיט

שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקי

ימין שהוא העיקר זה התורה שנתנה בימין . . . . . תיט

קול דודי הנה זה בא מדלג

"קול" אפשר שהוא אמירת "פקוד פקדתי" . . . . . תכ

הנה זה בא

"הנה" הוא לשון חידוש, משום שעדיין לא הגיע זמן הגאולה . . . . . תכ

הנה זה עומד אחר כתלנו משגיח מן החלונות

הקב"ה כביכול עמד מאחרי המחיצה שחצצה בין ישראל לאביהם שבשמים . . . . . תכא

ענה דודי וגו' קומי לך וגו', כי הנה הסתיו עבר וגו', הנצנים נראו בארץ וגו',

התאנה חנטה פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח וגו'

גילה לישראל שהוקדם הקץ . . . . . תכב

יונתי בחגוי הסלע וגו' הראיני את מראיך

עד עתה היה איתערוותא דלעילא ועתה מתבקש איתערוותא דלתתא . . . . . תכב

הראיני את מראיך השמיעיני את קולך כי קולך ערב ומראיך נאוה

עיקר המטרה היא המראה שהיא מציאותם של ישראל . . . . . תכג

דודי לי ואני לו

אף שחיבלו השועלים הקטנים בכרם בית ישראל מכל מקום לא עזבנו ד' . . . . . תכג

אוצרות טללים

פרק ג

על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי בקשתי ולא מצאתיו

כפל לשון בקשה משום שבדקה אולי נשארה השכינה בפנימיותה . . . . . תכד

אקומה נא ואסובבה בעיר

הבינה שצריכה לעשות פעולות חיצוניות כדי להשיב השכינה אל תוכה . . . . . תכד

כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי

משה רבינו השתדל עבור בני ישראל אצל הקב"ה וחזר הקב"ה לישראל . . . . . תכד

מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן

מתואר כאן כל ההקטרות שהקטירו במשכן להקב"ה . . . . . תכה

הנה מטתו שלשלמה

"מטתו" היינו הארון שהיה בקודש הקדשים שנקרא "חדר המטות" . . . . . תכה

עמודיו עשה כסף וגו' תוכו רצוף אהבה

הכסף והזהב אינו אלא כמסגרת לתוך שהוא אהבה ודבקות בהשי"ת . . . . . תכו

צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו

וביום שמחת לבו

אחר דביקתנו האמיתית בהשי"ת נחשב זאת אצל הקב"ה שאנחנו הם

המעטרים . . . . . תכו

פרק ד

הנך יפה רעיתי הנך יפה

יפיה מפאת שהיא רעיית הקב"ה וגם מפאת יופי עצמה . . . . . תכז

שערך כעדר העיזים שגלשו מהר גלעד

המסורה בעם ישראל נמשכת בלא הפסק, כעיזים שהולכות ביחד . . . . . תכז

שיניך כעדר הקצובות

"שיניים" הכוונה לתלמידי חכמים הלומדים תורה וטוחנים אותה הדק היטב . . . . . תכח

כחוט השני שפתותיך ומדברך נאווה

וידוי עם פירוט החטא . . . . . תכח

שני שדיך כשני עפרים תאומי צביה

כנגד תורה שבכתב ותורה שבעל פה . . . . . תכח

עד שיפוח היום ונסו הצללים

הקב"ה ישכון בתוך בני ישראל בבית המקדש . . . . . תכט

הגדה של פסח

כולך יפה רעיתי ומום אין בך

כל אבר הוא על מכונו וטובו, וכולם כאחד מתאימים ומשלימים זה לזה. . . . . תכט

לבבתי אחותי כלה לבבתי באחת מעיניך וגו'

אפילו בעשיית מצוה אחת כבר קרובה היא ללבו של הקב"ה. . . . . תכט

גן נעול וגו' גל נעול מעין חתום

תורה שבכתב סתומה וחתומה עד שתתפרש בתורה שבעל פה. . . . . תל

שלחך פרדס רמונים וגו' עם כל ראשי בשמים

"שלחך" היינו היוצא מן התורה שבכתב והיינו התורה שבעל פה. . . . . תל

עורי צפון ובואי תימן וגו'

בתחילה ילמד שלא לשמה ויתעורר מהצפון שהוא גדר השמאל. . . . . תל

פרק ה

אני ישנה ולבי ער וגו'

כיון שהססו ישראל ולא עלו מיד לארץ ישראל שוב לא שרתה השכינה
בבתחילה. . . . . תלא

השבעתי אתכם וגו' שחולת אהבה אני

המכות גרמו לישראל יותר לחוש את אהבתם אל הקב"ה. . . . . תלב

מה דורך מדוד וגו'

הגויים תמהים על מסירות נפשם של ישראל. . . . . תלב

דודי צח ואדום

הגויים תמהים על הענשת הקב"ה שנראה להם כמידת הדין בלבד. . . . . תלג

ראשו כתם פז

התורה היא גילוי של הקב"ה בעולם הזה. . . . . תלג

חנו ממתקים וכלו מחמדים

מסירת התורה לישראל היא בגדר "ממתקים". . . . . תלג

פרק ו

אנה הלך דורך וגו' אנה פנה דורך ונבקשנו עמך

להיכן הלך דורך ומה היא הסיבה שעזבך. . . . . תלד

דודי ירד לגנו

הקב"ה מבקש את הצדיקים ותלמידי החכמים ושם הוא שוכן ביניהם. . . . . תלד

אוצרות טללים

אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים

רצון ד' שאני אשוב אליו וממילא ישוב הוא אלי . . . . . תלד

יפה את רעייתי

רצון הקב"ה שהידיעה תביא למעשים וזהו הנוי הפנימי . . . . . תלה

שערך כעדר העיזים וגו', כפלח הרימון רקתך

גם בזמן ירידתם של ישראל עדיין יש בהם אותם המעלות . . . . . תלה

ששים המה מלכות וגו', אחת היא יונתי

כנגד כל ה"מלכות והפלגשים" לעולם כנסת ישראל מיוחדת היא . . . . . תלה

פרק ז

אל גנת אגוז וגו', לא ידעתי

אע"פ שהיו עוסקים בתורה לא ידעו להיזהר מעוון שנאת חנם . . . . . תלו

שובי שובי השולמית וגו' כמחולת המחנים

"מחולת המחניים" הכוונה למעמד הר סיני . . . . . תלו

מה יפו פעמיך

תלמידי חכמים שהולכים מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה . . . . . תלו

חמוקי ירכיך

הליכה לקראת גדלות בתורה . . . . . תלז

שרך אגן הסהר

עומקה של הלכה ומזיגת כל צדדי העיון . . . . . תלז

שני שדיך כשני עפרים

תלמידי חכמים המחדדים זה את זה בהלכה . . . . . תלז

צוארך כמגדל השן

תלמידי חכמים העומדים על משמר התורה כצור חלמיש . . . . . תלז

ראשך עליך ככרמל

מהלך הנהגתו של המלך יפה בתנאי שקשור אל תלמידי החכמים . . . . . תלח

מה יפית ומה נעמית

יופי ונעימות של אהבת התורה . . . . . תלח

זאת קומתך דמותה לתמר וגו'

צורת החפצא של תלמידי החכמים שהוא זקוף כתמר ונותן פירות כתמר . . . . . תלח

אמרת אעלה בתמר

גם מי שלא זכה לינוק מתלמיד חכם לכל הפחות נהנה מריחו . . . . . תלח

הגדה של פסח

וחכך כין הטוב וגו'

גם אחר פטירת התלמיד חכם מן העולם עדיין שפתותיו דובבות . . . . . תלט

אני לדודי ועלי תשוקתו

עיקר תשוקת ואהבת ד' לאלו העוסקים בתורה . . . . . תלט

הנצו הרמונים

התלמוד יש בו פרטים וצדדים הרבה ודומה לרימון שמלא בגרעינים . . . . . תלט

הדודאים נתנו ריח

התלמוד יש בו ריח ומגדים, היינו טעם וריח . . . . . תלט

פרק ח

דודי צפנתי לך

כל לימודנו בתורה היא לשמה . . . . . תמ

מי יתנך כאח לי וגו'

אף שבטלה אהבת ד' מגדר איש ואשתו, עדיין קשורים אנו בקשר אח עם אחותו . . . . . תמ

אנהגך אביאך אל בית אמי

ננהיג את הקב"ה אל בית המקדש והשראת השכינה . . . . . תמא

אשקך מיין הרקח מעסיס רמוני

הדרשות מביאות להבנות מחודשות בגופה של תורה, וזהו גדר היין שמשתבח . . . . . תמא

שמאלו תחת ראשי וימינו תחבקני

מזה יבא לידי חיבוק ודביקות ממש . . . . . תמא

מי זאת עולה מן המדבר

עיקר השראת השכינה בעולם הזה לא נעשתה אלא על ידי התורה . . . . . תמב

שימיני כחותם על לבך כחותם על זרועך כי עזה כמות אהבה קשה כשואל

קנאה רשפיה רשפי אש שלהבתי-ה

כנסת ישראל מבקשת מהקב"ה שגם בחיצוניות יהיה רק עמה . . . . . תמב

אחות לנו קטנה ושדים אין לה מה נעשה לאחותינו

צריכה שמירה מעולה בגלות שלא תתקלקל בינתיים . . . . . תמג

אני חומה ושדי כמגדלות

שלימות ישראל בעתיד מפני שהיא שמורה וחזקה כחומה . . . . . תמד